

Jan-Petter Sæther

Unge uføres levekår

Rapporter I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

© Statistisk sentralbyrå, september 2009 Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Standardtegn i tabeller	Symbol
ISBN 978-82-537-7653-8 Trykt versjon	Tall kan ikke forekomme	.
ISBN 978-82-537-7654-5 Elektronisk versjon	Oppgave mangler	..
ISSN 0806-2056	Oppgave mangler foreløpig	...
Emne: 00.02/03.01.10	Tall kan ikke offentliggjøres	:
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Null	-
	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
	Foreløpig tall	*
	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Sammendrag

I denne rapporten sammenligner vi forskjeller i ulike levekårsforhold for personer som fikk varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne i ung alder, med gjennomsnittsbefolkningen. Utgangspunktet for analysene er levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne utført av Statistisk sentralbyrå i 2007, og flere av de generelle levekårsundersøkelser Statistisk sentralbyrå har gjennomført.

Det er lavere utdanning og mindre yrkesdeltakelse blant dem som ble uføre i ung alder. Både menn og kvinner har færre arbeidstimer per uke enn gjennomsnittsbefolkningen. Sammenhengen mellom graden av yrkesaktivitet og utdanning i antall år viser at den relative forskjellen mellom dem som ble uføre i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen er mindre dess lengre utdanningen er.

Det er en vesentlig mindre andel av dem som ble uføre i ung alder som vurderer sin helse som meget god sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, der andelen er nesten fire ganger så høy. Godt og vel tre ganger så stor andel av dem som ble uføre i ung alder betrakter sin helse som dårlig, sammenlignet med folk ellers. Imidlertid er det en relativt stor andel sammenlignet med andre som betrakter sin helse som god – 39 prosent mot 44 i befolkningen ellers.

Det er tre til fire ganger større andel av dem som ble uføre i ung alder som har vansker når det gjelder turgåing, løfte og bære gjenstander og å gå i trapper, i forhold til befolkningen ellers.

Blant dem som ble uføre i ung alder og som er yrkesaktive, er andelen som har hatt sykefravær over 14 dager om lag dobbelt så høyt som hos gjennomsnittsbefolkningen – det gjelder både for kvinner og menn. Kvinner har høyere andel langvarig sykefravær sammenlignet med menn både blant dem som ble uføre i ung alder og i gjennomsnittsbefolkningen. Det er også en større andel med to, tre eller flere sykefravær på mer enn 14 dager i gruppen der nedsatt funksjonsevne i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Blant dem som ikke er yrkesaktive har de to gruppene stort sett samme status – de er i samme grad arbeidsledige, studenter, trygdede, med noe overvekt av trygdede blant dem som ble uføre i ung alder.

De som ble uføre i ung alder og som hadde en uførhetsgrad på minst 50 prosent i 2007 har vesentlig lavere personlige inntekter, inklusive overføringer, de har om lag 66 prosent av inntekten hos befolkningen ellers. Ser vi på dem som ble uføre i ung alder, men som ikke hadde en uførhetsgrad på 50 prosent eller mer i 2007, har disse også lavere inntekt enn gjennomsnittsbefolkningen. For denne gruppen utgjør inntekt inklusive overføringer 91 prosent av det befolkningen ellers har av inntekter.

Blant dem som hadde sykdom eller nedsatt funksjonsevne i ung alder og som i tillegg var uføre i 2007, er øvrige husholdningsmedlemmers inntekter inklusive overføringer om lag den samme som i befolkningen ellers. Uten overføringer er de i gjennomsnitt lavere. Splittet opp på husholdningstype er ikke bildet helt klart, noe som blant annet skyldes få observasjoner i de enkelte kategoriene.

Akkumulering av formue skjer blant annet gjennom yrkes- og næringsinntekter, og eventuelt overføringer. Når inntektene, inklusive overføringer, til dem som ble uføre i ung alder er lavere enn for befolkningen ellers, gjør det også at formuen ikke er så høy blant dem som ble uføre i ung alder. For alle husholdningstyper under ett, er samlet personlig formue blant dem som ble uføre i ung alder om lag 70 prosent av formuen til folk ellers. Ser vi på hele husholdningens formue, er den i gjennomsnitt 75 prosent av husholdningens formue i befolkningen ellers. Dette gjelder finanskapital, og ikke boligkapital.

Gjeld er oftest knyttet til boliglån, og det er derfor nødvendig å se på boligeiere og leiere hver for seg. Blant selveiere er gjelda om lag den samme blant dem som ble uføre i ung alder som i gjennomsnittsbefolkningen. Blant dem som bor i borettslag eller boligaksjeselskap, har de som ble uføre i ung alder en del lavere gjeld enn befolkningen ellers. Blant leiere er gjelda omtrent den samme blant dem som ble uføre i ung alder som i gjennomsnittsbefolkningen. Utvalget i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne er for lite til at vi kan se både på eie/leie og husholdningstype. I store trekk har husholdningene til dem som ble uføre i ung alder om lag samme, eller noe lavere gjeld enn befolkningen ellers, men ingen av kategoriene er, statistisk sett, signifikant forskjellige.

De som ble uføre i ung alder har i betydelig større grad enn gjennomsnittsbefolkningen vanskeligheter med å klare løpende utgifter. Med vanskeligheter i denne sammenheng har vi skilt mellom dem som ofte eller av og til har vanskeligheter på den ene siden, og sjelden eller aldri på den andre siden. Selv om resultatene ikke er statistisk signifikante, er resultatene entydige for alle husholdningstypene. For alle husholdningene under ett er det nesten tre ganger så stor andel som har vanskeligheter sammenlignet med befolkningen ellers.

De som ble uføre i ung alder har i større grad enn andre vanskeligheter med å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner. I gjennomsnitt er det for alle husholdningene under ett 38 prosent som sier de ikke er i stand til å klare en slik utgift, mens det for befolkningen ellers er 19 prosent. For hver enkelt husholdningstype er det en større andel blant dem som ble uføre i ung alder som ikke klarer en uforutsett utgift av denne størrelsen enn i gjennomsnittsbefolkningen. For alle husholdninger under ett er resultatet statistisk signifikant, men ikke for hver enkelt husholdningstype – dette kommer blant annet av at det er relativt få observasjoner og dermed stor statistisk usikkerhet.

Etter de kriteriene som Statistisk sentralbyrå bruker for trang/romslig bolig (antall rom i forhold til antall personer i husholdningen), er tendensen at det er en større andel av dem som ble uføre i ung alder som bor trangt eller romslig sammenlignet med befolkningen ellers, og en mindre andel som bor svært romslig. Også i et spørsmål om hvordan respondentene selv vurderer boligen, er det en større andel av dem som ble uføre i ung alder synes boligen er for liten, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

I store trekk har de som ble uføre i ung alder lavere boutgifter i alt enn befolkningen for øvrig. En av årsakene er at det er forholdsmessig flere som leier blant dem som ble uføre i ung alder – disse har i langt mindre grad utgifter til lån. Et annet forhold kan være at de som ble uføre i ung alder velger å bo i områder der boligene er rimelige eller der leiene er lave – dette er forhold som ikke kan belyses med det datamaterialet vi har til rådighet.

Sammenlignet med befolkningen ellers uttrykker de som ble uføre i ung alder at de opplever begrensninger i hverdagen når det gjelder en rekke gjøremål – arbeid, utdanning, husarbeid, fritidsaktiviteter osv. 90 prosent sier de opplever begrensninger, mens 14 prosent av befolkningen ellers opplever begrensninger. Blant dem som opplever begrensninger er det en større andel som ble uføre i ung alder som i stor grad opplever slike begrensninger – 39 prosent mot 28 prosent blant befolkningen for øvrig. Kontakt med slekt og familie er omtrent lik i de to gruppene. Blant dem som ble uføre i ung alder er det i store trekk et minst like stort antall personer, kanskje noen fler, som står en så nær at de kan regne med hjelp ved for eksempel store personlige problemer. Organisasjonsmedlemskap er noe lavere enn blant befolkningen totalt, men de som er medlemmer i organisasjoner har om lag det samme aktivitetsnivået som folk ellers.

Prosjektstøtte: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innhold

Sammendrag	3
Innhold	5
1. Innledning	6
2. Datagrunnlag og metode	7
3. Hva kjennetegner den unge uføres husholdning?	10
4. Utdanning og arbeidsliv	12
4.1. Uførhet i ung alder går ut over utdanningen	12
4.2. Mindre yrkesaktivitet	13
4.3. Mindre utdanning gir mindre yrkesdeltakelse	15
4.4. Utdanning og yrkesdeltakelse oppsummert.....	16
5. Helse- og funksjonsproblemer, sykefravær	17
5.1. Vurdering av egen helse dårligere enn for folk flest.....	17
5.2. Fysisk aktivitet hemmes.....	18
5.3. Flere legebesøk enn blant gjennomsnittsbefolkningen	19
5.4. Mer sykefravær med nedsatt funksjonsevne i ung alder.....	20
5.5. Hva gjør de som ikke er yrkesaktive?	21
5.6. Oppsummering om helse-/funksjonsproblemer og sykefravær.....	22
6. Inntekt og formue	23
6.1. Lavere inntekter tross større overføringer.....	23
6.2. Unge uføre har mindre mulighet til å spare.....	26
6.3. Mindre gjeld	27
6.4. Oppsummering om inntekt, formue og gjeld	28
7. Økonomiske vansker	30
7.1. Vanskelig økonomi	30
7.2. Uforutsette utgifter takles dårligere	30
7.3. Oppsummering om økonomiske vansker	31
8. Boforhold og boutgifter	32
8.1. Mindre boliger	32
8.2. - og lavere boutgifter.....	33
8.3. Boforhold oppsummert	36
9. Hverdagslivet – sosial kontakt og aktiviteter	37
9.1. Sosial kontakt som folk flest	37
9.2. Hverdagslivet vanskeligere.....	39
9.3. Deltar i samfunnet som folk flest.....	41
9.4. Oppsummering om sosial kontakt og aktiviteter	43
10. Oppsummering og konklusjoner	44
Referanser	45
Vedlegg	
A. Resultater av regresjonsberegninger	46
B. Tallgrunnlag for figurene i kapittel 6, Inntekt og formue	52
Figur- og tabellregister	54

1. Innledning

Ulike former for uførhet kan inntreffe gjennom hele livet, og graden av uførhet vil kunne variere fra person til person, og over tid. De som blir uføre som eldre vil gjerne være vel etablert, og ha hatt en inntektsprofil som stiller denne gruppen i en bedre situasjon enn om uførhet er medfødt eller har oppstått i ung alder.

I regelverkets forstand omfatter gruppen unge uføre i dag de som er født ufør, eller er blitt minst 50 prosent ufør før fylte 26 år. Unge uføre kan få en garantert tilleggsytelse etter særlige regler – ”Du må ha en alvorlig og klart dokumentert sykdom. Dersom du har en slik sykdom før du fyller 26 år, men fortsatt er mer enn 50 prosent yrkesaktiv, kan du likevel få garantert minste tilleggsytelse dersom du søker om uføreytelse før du fyller 36 år. Formålet med særregelen er at unge uføre som har redusert mulighet til selv å tjene opp rettigheter med egen inntekt, skal sikres en garantert minste ytelse.” (Arbeids- og velferdsetaten - NAV). I følge NAVs statistikk var det i 2008 om lag 7 700 mottakere av uførepensjon blant dem som er i alderen 18 til 29 år, eller om lag 1,1 prosent.

Det hevdes, blant annet fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), at unge uføres levekårssituasjon er vesentlig dårligere enn for den øvrige befolkningen, og at dette i hovedsak skyldes manglende deltakelse i arbeidslivet før uføretidspunktet, med den konsekvens dette får for den enkelte når det gjelder inntekter (FFO 2007). FFO har foreslått å fjerne aldersgrensen for uførepensjonen for unge, eller å øke den fra 26 til 30 år, blant annet fordi en del som ble uføre i ung alder ved langvarig utdanning ikke har fått uførepensjon fordi det ikke er søkt om pensjon før fylte 26 år.

I denne rapporten er unge uføres livssituasjon belyst både for inntekter og for levekår for øvrig. Foranledningen for denne rapporten er et prosjektoppdrag for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, basert på eksisterende datamateriale. Hensikten med prosjektet er å belyse levekår og økonomisk situasjon for personer som ble uføre/syke i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

2. Datagrunnlag og metode

I 2007 gjennomførte Statistisk sentralbyrå en undersøkelse om levekår blant personer med nedsatt funksjonsevne, heretter kalt LKF 2007. Utgangspunktet for analysene i denne rapporten er data fra denne undersøkelsen og de generelle levekårsundersøkelsene der det er sammenlignbare spørsmål, samt registerdata som er koblet til datasettene.

LKF 2007 er en undersøkelse om helse og funksjonsevne blant personer med nedsatt funksjonsevne, der denne gruppens levekår er bredt kartlagt. Undersøkelsen ble utført i to trinn, først i en ”screening”-undersøkelse, der et stort antall personer ble stilt relativt få spørsmål, deretter i en grundigere undersøkelse blant dem som i ”screeningen” hadde visse kjennetegn på nedsatt funksjonseven (Bjørshol 2008, side 6). I alt består datamaterialet av i overkant av 1600 respondenter. Til intervjudataene er det koblet til relativt detaljerte registerdata om blant annet inntektsforhold, overføringer og formue, høyeste utførte utdanning og uføregrad.

Antall unge uføre i LKF 2007, det vil her si respondenter med en alder til og med 25 år, er alt for begrenset til at det kan utføres analyser – det er kun to respondenter som er under 26 år. Dersom vi utvider til og med 29 års alder, er det fire respondenter. Aldersfordeling og uføregrad er vist i Tabell 2.1.

Det er imidlertid ett spørsmål i denne undersøkelsen som gjør at man kan gjøre en tilbakeskuende kartlegging, og altså ikke bare ta med unge som er uføre i dag – spørsmålet lyder:

”Omtrent hvor gammel var du da du første gang fikk varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne som førte til begrensninger i hverdagen?”

Dette er ikke uførhet etter regelverkets kriterier, men en egen vurdering. Dersom vi bruker denne innfallsvinkelen har vi i om lag 700 respondenter som oppga varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne i henhold til spørsmålet, når dette inntraff før fylte 26 år. Av disse er det i underkant av 200 respondenter som i 2007 var registrert som minst 50 prosent uføre. Det må understrekes at det ikke nødvendigvis er sammenheng mellom registrert uførhet i 2007 og ”varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne” som inntraff før fylte 26 år. Det er i underkant av 500 som oppga at de fikk varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne i ung alder, men som ikke har uførhetsgrad på 50 prosent eller mer i 2007.

I rapporten bruker vi ”ufør i ung alder” som benevnelse for de i underkant av 700 respondentene som hadde varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne som var medfødt, eller som inntraff før fylte 26 år. For de av disse som i tillegg var minst 50 prosent uføre i 2007 bruker vi ”uføre i 2007”. I noen av framstillingene i rapporten har vi tatt utgangspunkt i ”ufør i ung alder”, i andre i tillegg ”uføre i 2007”. (Én grunn til dette er at da arbeidet med rapporten ble startet, hadde vi ikke registeropplysninger om faktisk uførhet, og vi måtte ta utgangspunkt i spørsmålet om ”varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne” i ung alder, og at vi senere hadde mulighet for å analysere med utgangspunkt i dem som var ”ufør i ung alder” og i tillegg minst 50 prosent ufør i 2007.) Imidlertid vil det lille antallet som også var ufør i 2007 ikke alltid gi statistisk signifikante resultater i analysene. Derfor har vi vekslet i definisjonen av ”uførhet” i de ulike framstillingene. Tabell 2.1 viser aldersfordeling og uføregrad for dem som hadde varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne i ung alder og dessuten hadde uførhetsgrad på 50 prosent eller mer i 2007.

For referansegruppen, representert ved de generelle levekårsundersøkelsene, har vi i teksten brukt ”gjennomsnittsbefolkningen”. Noen steder er også ”befolkningen for øvrig”, ”befolkningen ellers” og lignende brukt når vi har sammenlignet med referansegruppen.

Tabell 2.1. Antall respondenter som ble ufør i ung alder og med uførhetsgrad på minst 50 prosent etter uføregrad og alder i 2007.

Uføregrad	20-25 år	26-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år eller mer	Sum
50-99 prosent	0	0	5	6	27	38
100 prosent	2	4	26	41	82	155
Sum	2	4	31	47	109	193

Kilde: Levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå

Datainnsamlingen og utvalgsmetoden i LKF 2007 er dokumentert i Bjørshol 2008. Undersøkelsen ble utført på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet, NTNU Samfunnsforskning, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) og Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne.

I denne rapporten er data fra LKF 2007 og Statistisk sentralbyrås generelle levekårsundersøkelser brukt i sammenlignende analyser, først og fremst med utgangspunkt i Samordnet levekårsundersøkelse 2007 – LKU 2007. Datainnsamling, metode og så videre er dokumentert i Rørvik 2008. I tillegg er det brukt opplysninger fra medie- og kulturbruksundersøkelsen (Vaage 2009) og de andre generelle levekårsundersøkelsene som år om annet omfatter ulike tema.

Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser er fra og med 1996 gjennomført årlig med varierende tema. Temaene gjentas med en syklus på tre år. De temaene som er relevant for oppdraget som ligger til grunn for denne rapporten er boforhold, organisasjonsdeltakelse og fritid, helse og sosial kontakt og arbeidsmiljø. Boforhold, organisasjonsdeltakelse og fritid ble kartlagt i 2007, altså samme år som LKF 2007. Fordi en rekke forhold endres over tid vil ulike årganger av data ofte gi problemer med sammenlignbarhet. Derfor er data fra tverrsnittsundersøkelsen 2007 i størst mulig grad brukt som sammenligningsgrunnlag mot LKF 2007. Særlig viktig er dette når det gjelder påkoblede registerdata – inntekt, formue og så videre. Der data fra LKF 2007 ikke er sammenlignbare med LKU 2007, har vi brukt data fra de siste rundene av de øvrige levekårsundersøkelsene, og det gjelder forhold som endres lite over kortere tidsrom, som for eksempel graden av sosial kontakt.

LKU 2008 omfatter temaene helse og sosial kontakt, og data om disse forholdene er blitt brukt fra denne undersøkelsen (Wilhelmsen 2009). En rekke spørsmål i LKU 2008 sammenfaller med LKF 2007, og vi har brukt disse spørsmålene i sammenligninger om helseforhold og sosial kontakt.

LKU 2006 omfatter spesielt spørsmål om arbeidsforhold (Rørvik 2007). Her har vi brukt opplysninger om sykefravær i sammenligningen med LKF 2007.

Levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne er begrenset til alderen 20-67 år. Derfor har vi også for de generelle levekårsundersøkelsene som det er sammenlignet med brukt denne avgrensingen når det gjelder alder, og 20-66 år når det gjelder husholdningstype etter den standarden Statistisk sentralbyrå bruker – det blir for få observasjoner for dem som er akkurat 67 år.

I Otnes 2009 er det utført foreløpige analyser av to delutvalg fra levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007.

I rapporten har vi i en rekke sammenhenger bare brukt sykdom og nedsatt funksjonsevne i ung alder som forklaringsvariabel – såkalt univariat analysemetode. Imidlertid har vi i noen sammenhenger brukt logistisk regresjon for å isolere virkningen av uførhet i ung alder når det er flere andre variable som vil ha betydelig forklarende effekt på den variabelen som skal forklares. Noen av regresjonsberegningene, men ikke alle, er dokumentert i vedlegg A.

Vi har brukt et nivå på 95 prosent der statistisk signifikans er beregnet for de resultatene som er presentert i figurene.

Logistisk regresjon er en multivariat analysemetode som benyttes for å studere den isolerte effekten av en bestemt variabels virkning på den variabelen som skal forklares, når det er flere variabler som har effekt på den variabelen som skal forklares. Metoden er velegnet når den variabelen som skal forklares har to uavhengige verdier – to utfall. Variable som har flere utfall kan omdefineres til variable som bare har to utfall.

Forklaringsvariablene i en logistisk regresjon kan være kontinuerlige eller kategoriske (nominale og ordinale). Forklaringsvariablene kan ha verdier fra minus uendelig til uendelig eller diskrete verdier, mens resultatet for den variabelen som skal forklares ligger mellom 0 og 1. I denne rapporten har vi i lagt vekt på å presentere resultatene fra regresjonsberegningene som hyppigheter, eller sannsynligheter, for ulike verdier av den eller de viktigste variablene vi vil se på i sammenheng med den variabelen som skal forklares. For de øvrige variablene som har effekt på den variabelen som skal forklares har vi i beregningene satt inn referanseverdier, eller gjennomsnittsverdier.

For en nærmere utdypning av logistisk regresjon, se for eksempel Ringdal 2001 eller Tufte 2000.

3. Hva kjennetegner den unge uføres husholdning?

I det følgende skal vi se på likheter og forskjeller i ”demografi” når det gjelder generelle kjennetegn ved husholdningene for dem som ble uføre i ung alder, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningens husholdninger.

Antall personer i de husholdningene der det er barn er om lag likt i de to utvalgene, LKU 2007 og LKF 2007. Tabell 3.1 viser gjennomsnittlig antall personer i barnehusholdningene i de to undersøkelsene – forskjellene er ikke store.

Tabell 3.1. Gjennomsnittlig antall personer i husholdninger med barn, levekårsundersøkelsen (LKU 2007) og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007)

	LKU2007	LKF2007
Par m/barn 0-6 år	4,1	3,9
Par m/barn 7-19 år	4,0	3,9
Par m/barn over 19 år	3,2	3,2
Ensl. forsørgere m/barn 0-19 år	2,7	2,7

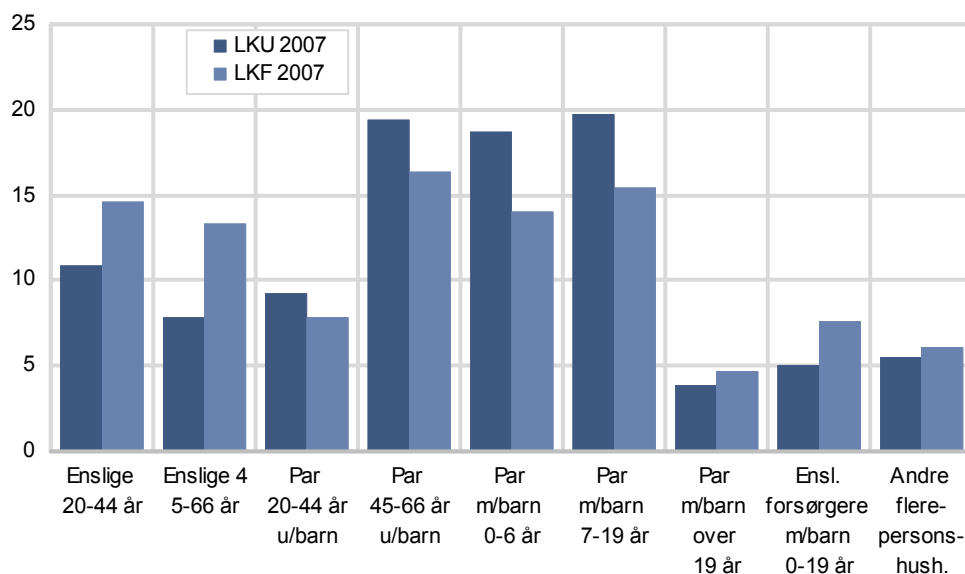
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå

Ser vi derimot på kjønnsfordelingen av respondentene i de to undersøkelsene er det imidlertid en forskjell. Det er en større andel kvinner som ble uføre i ung alder sammenlignet med menn. Om lag 60 prosent av dem som ble uføre i ung alder er kvinner – med andre ord er kvinner overrepresentert for denne delen av utvalget i LKF 2007. I de generelle levekårsundersøkelsene er det om lag samme andel kvinner og menn.

I LKU 2007 er aldersomfanget på respondentene større enn i LKF 2007, der respondentene er fra 20 til 67 år. Vi har derfor begrenset til alderen 20 til 67 år i LKU 2007 fordi det skal være mest mulig sammenlignbart med LKF 2007. Under denne forutsetningen er det likevel en noe større andel yngre i LKF 2007 og dermed en noe mindre andel eldre, sammenlignet med LKU 2007.

Figur 3.1 viser fordelingen etter husholdningstype for tverrsnittsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 – delutvalget her omfatter dem som ble uføre i ung alder.

Figur 3.1. Prosentvis fordeling etter husholdningstype, levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF2007) og levekårsundersøkelsen (LKU2007)

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figuren viser at det er en forholdsmessig større andel som er enslige, eller enslige forsørgere, blant dem som ble uføre i ung alder, sammenlignet med befolkningsgjennomsnittet, her representert med LKU 2007. Det er også forholdsmessig færre som er i parforhold, med eller uten barn, blant dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Unntaket er par med barn over 19 år, men dette er ikke statistisk signifikant. Dersom vi kontrollerer for alder (i en logistisk regresjonsmodell der det å være enslig ”forklares” av kjønn, alder og hvorvidt man er ufør eller ikke), er det 50 prosent større sannsynlighet for å være enslig blant dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Kjønn gir ingen signifikant forskjell.

Sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen er det om lag samme andel uføre blant *øvrige* husholdningsmedlemmer blant dem som oppga å ha vært ufør i ung alder når vi kontrollerer for alder, kjønn og utdanning i en logistisk regresjonsanalyse. Når vi ikke kontrollerer for utdanning men bare kjønn og alder, er det imidlertid en større beregnet andel uføre blant øvrige medlemmer av husholdningen sammenlignet med befolkningen ellers. Det samme gjelder respondenter som er registrert minst 50 prosent ufør i 2007. Alle forklaringsvariablene har god statistisk forklaringsstyrke.

Utvalgene i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 og levekårsundersøkelsen 2007 er noe forskjellig sammensatt med hensyn til sentralitet. En kommune har sentralitet 3 når dens befolkningstygndepunkt ligger innenfor 75 minutter reisetid (90 minutter for Oslo) fra et tettsted med minimum 50 000 innbyggere (med raskeste transportmiddel unntatt fly). Sentralitet 2 betyr at det er maksimum 60 minutter reisetid til et tettsted med minimum 15 000 innbyggere. Sentralitet 1 vil si at det er maksimum 45 minutter reisetid til et tettsted med minimum 5 000 innbyggere. Kommuner som ikke oppfyller noen av disse kriteriene får sentralitet 0.

Tabell 3.2. Fordeling av utvalgene etter sentralitet, levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen 2007 (LKU 2007) etter sentralitet. Prosent

	Sentralitet			
	0	1	2	3
LKU 2007	11	9	22	58
LKF 2007	7	11	14	67

I LKU 2007 er andelen som bor i de mest sentrale områdene 58 prosent, mens andelen i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne er 67 prosent. Dette har betydning for boutgiftene i kapitlet om boforhold og boutgifter – boutgiftene er vanligvis høyere i sentrale områder sammenlignet med mindre sentrale områder. En av årsakene til denne skjevheten er at utvalget i LKF 2007 er basert på en ”screening”-undersøkelse der uførhet ble kartlagt i et stort og tilfeldig utvalg, og at utvalget i LKF 2007 er et delutvalg av screeningen basert på hvorvidt respondenten oppfyller visse kriterier.

Oppsummert er kjennetegnene på husholdningen til dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen slik:

- I husholdninger med barn er det om lag samme antall personer i husholdningen til dem som ble uføre i ung alder.
- Det er en overhyppighet av kvinner blant dem som ble uføre i ung alder.
- Alderfordelingen blant dem som ble uføre i ung alder er om lag den samme som for gjennomsnittsbefolkningen.
- Det er en overhyppighet av enslige i utvalget sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, og dermed forholdsmessig færre respondenter som lever i parforhold.
- Sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen er det om lag samme andel uføre (registrert uførhetsgrad) blant de øvrige i husholdningen når vi tar hensyn til respondentenes utdanningsnivå.

4. Utdanning og arbeidsliv

I dette kapitlet ser vi på utdanningsnivå, yrkestilknytning og arbeidstid blant dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Sammenhengen mellom yrkestilknytning og utdanning blir belyst.

4.1. Uførhet i ung alder går ut over utdanningen

Data for høyeste utdanningsnivå er hentet fra register og koblet til LKU 2007 og LKF 2007 etter en skala som følger Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS, SSB 2001). Siden datamaterialet er forholdsvis begrenset, har det vært nødvendig å gruppere etter en grovere inndeling enn den hovedinndelingen som NUS gir. Den høyre kolonnen i oversikten i Tabell 4.1 viser de tre gruppene som er definert i denne rapporten – ”Lavere utdanning”, ”Midlere utdanning” og ”Høyere utdanning” - sammenlignet med skalaen fra NUS, som er til venstre for denne kolonnen i oversikten.

Tabell 4.1. Utdanningsklassifisering i tre hovedgrupper etter utdanningsklassene i NUS

Inndeling i NUS		Inndeling i denne rapporten
0	Ingen utdanning og førskoleutdanning	Under skoleplikt
1	Barneskoleutdanning	1.-7. klasstrinn
2	Ungdomsskoleutdanning	8-10. klasstrinn
3	Videregående, grunnutdanning	11.-12. klasstrinn
4	Videregående, avsluttende utdanning	13. klasstrinn +
5	Påbygging til videregående utdanning	14. klasstrinn +
6	Universitets- og høgskoleutdanning, lavere nivå	14. -17. klasstrinn
7	Universitets- og høgskoleutdanning, høyere nivå	18.-19. klasstrinn
8	Forskerutdanning	20. klasstrinn +

I hvilken alder varig sykdom eller nedsatt funksjonsevne inntraff er et viktig poeng når det gjelder utdanning. Dess senere en slik tilstand inntreffer, dess mindre virkning vil tilstanden ha på mulighetene til å få utdanning og å gjennomføre utdanningen på en tilfredsstillende måte.

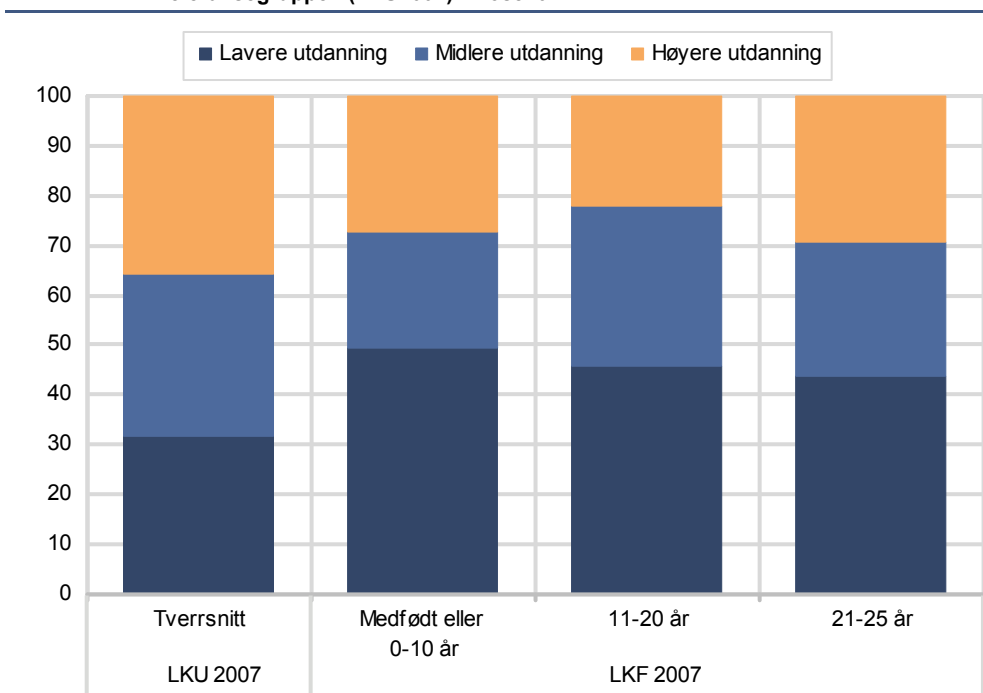
Figur 4.1 viser fordelingen av respondenter med henholdsvis lavere, midlere og høyere utdanning i forhold til når nedsatt funksjonsevne inntraff. Det er differensiert i aldersgruppene 0-10 år (og medfødt uførhet), 11-20 år, 21-25 år. Vi har valgt så vide aldersgrupper på grunn av at det er så få observasjoner at beregningene vil bli for usikre med en finere inndeling, men grupperingen svarer omtrent når lavere, midlere og høyere utdanning vanligvis finner sted.

For lavere utdanning er det en signifikant større andel blant dem som ble uføre i ung alder (opp til 25 år) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU2007). Dette gjelder alle tre aldersgrupper i LKF2007.

Det er også statistisk signifikant forskjell mellom gjennomsnittsbefolkningen og dem som ble uføre i ung alder når det gjelder høyere utdanning for alle aldersgruppene i figuren. De som hadde medfødt uførhet eller ble ufør i alderen 0-10 år har signifikant mindre andel midlere utdanning sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. For gruppen 11-20 år er det ikke statistisk signifikant forskjell sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen – dette er på grunn av at andelen er nokså like og at det er relativt få observasjoner. For gruppen 21-25 år er andelen med midlere utdanning mindre enn for tverrsnittsundersøkelsen, men dette er ikke signifikant – utvalget er lite, bare 146 personer. Vi kan av figuren tolke det slik at de som ble ufør i alderen 0-10 år, eller hadde medfødt uførhet, i større grad har lavere utdanning sammenlignet med dem som ble uføre på senere alderstrinn – sykdom eller funksjonsnedsettelse i ung alder kan med andre vært til hinder for utdanning. Ser vi på dem som ble ufør i alderen 21-25 år, er andelen med høyere utdanning større enn dem som ble ufør i alderen 11-20 år (men ikke vesentlig

høyere enn dem som ble ufør i alderen 0-10 år), og vi kan tolke dette som at når uførheten oppstår i høyere alder er dette i mindre grad et hinder for å avslutte en høyere utdanning, sammenlignet med når uførheten oppstår tidligere.

Figur 4.1. Fordelingen av utdanning på lavere, midlere og høyere nivå etter hvilken alder sykdom eller nedsatt funksjonsevne oppstod (LKF2007), sammenlignet med referansegruppen (LKU2007). Prosent

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Ved hjelp av multivariat analyseteknikk kan vi kontrollere for flere variable. Vi har brukt logistisk regresjon for å se i hvilken grad alder og kjønn i tillegg til nedsatt funksjonsevne i ung alder (og i 2007) innvirker på utdanning. Ved å sette utdanning med minst 12 års varighet til 0 (referanseverdi) og mindre enn 12 års varighet til verdi 1, finner vi i en basisberegning at 66 prosent av gjennomsnittsbefolkningen har minst 12 års utdanning – denne verdien er basert på at respondentene er menn og at alderen er 45 år, som er om lag lik gjennomsnitt i utvalget. For kvinner blir andelen 63 prosent når de øvrige forklaringsvariablene er som i basisberegningen. For en alder som er 10 prosent høyere enn 45 år, når de øvrige variablene er som i basisberegningen, er andelen 62 prosent. Hvis vi ser på personer som ble uføre i ung alder, blir den beregnede andelen som har minst 12 års utdanning 50 prosent. Alder og kjønn har noe betydning, men nedsatt funksjonsevne i ung alder har en klart sterk effekt på utdanningens varighet.

Dersom vi ser på dem som ble uføre i ung alder og i 2007 hadde en uførhetsgrad på minst 50 prosent, er effekten av nedsatt funksjonsevne (og uførhet i 2007) at andelen med minst 12 års utdanning går ned fra 66 prosent i basisberegningen til 33 prosent. (Basisberegningen med denne variabelen for uførhet blir noe høyere enn for den definisjonen av uførhet som i eksemplet foran, ellers er beregningene basert på samme verdier på forklaringsvariablene som ovenfor.) Med andre ord er andelen som har minst 12 års utdanning bare halvparten av andelen i gjennomsnittsbefolkningen – da er det kontrollert for forskjeller i alder og kjønn. Beregningsmodeller og koeffisienter er vist i Tabell A1 og A2 i vedlegg A.

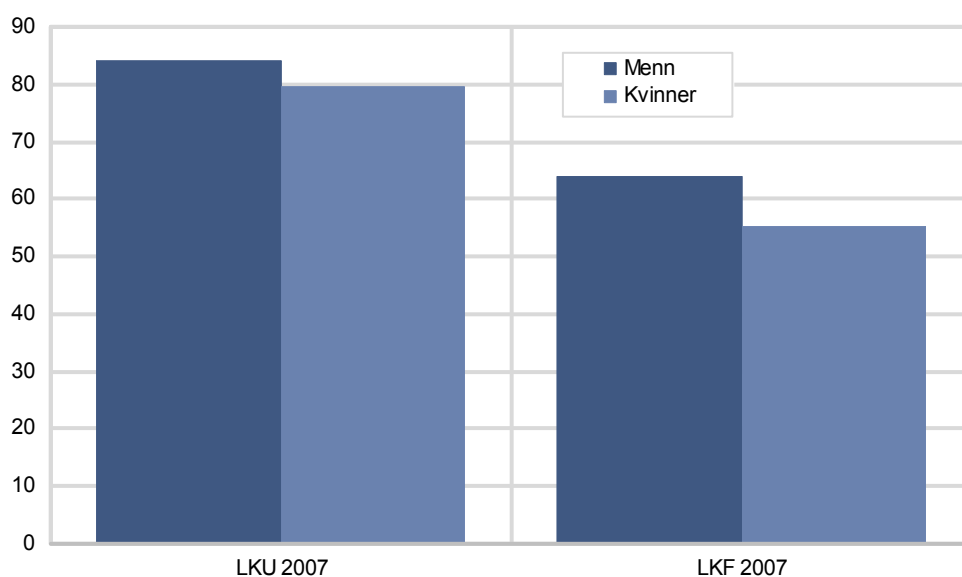
4.2. Mindre yrkesaktivitet

Definisjonen av yrkesaktivitet er knyttet til spørsmål om intervjuobjektet utførte inntektsgivende arbeid av minst 1 times varighet forrige uke, og hvis nei, "har du inntektsgivende arbeid som du var midlertidig borte fra eller hadde fri fra forrige uke?". Om respondenten utførte arbeid av minst 1 times varighet i forrige uke, eller

hadde inntektsgivende arbeid som han/hun var midlertidig borte fra i forrige uke, bestemmer hvorvidt respondenten regnes som yrkesaktiv. Dette er en vanlig måten å definere yrkesdeltaking på, se for eksempel Bø og Håland 2002.

Blant dem som ble uføre i ung alder er det en noe lavere andel som er yrkesaktive sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, her representert ved tverrsnittsundersøkelsen 2006. Blant menn er det 84 prosent av gjennomsnittsbefolkningen i alderen 20-67 år som er yrkesaktive - i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne i ung alder er om lag 64 prosent yrkesaktive – eller 76 prosent av det som er vanlig. Blant kvinner er 80 prosent av gjennomsnittsbefolkningen yrkesaktive, mens 55 prosent av dem som ble uføre i ung alder er yrkesaktive, eller 69 prosent av det som er vanlig i gjennomsnittsbefolkningen. Figur 4.2 illustrerer forholdet.

Figur 4.2. Andel yrkesaktive menn og kvinner i prosent fra levekårsundersøkelsen og blant dem som ble uføre i ung alder i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 (LKF 2007) og gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007)

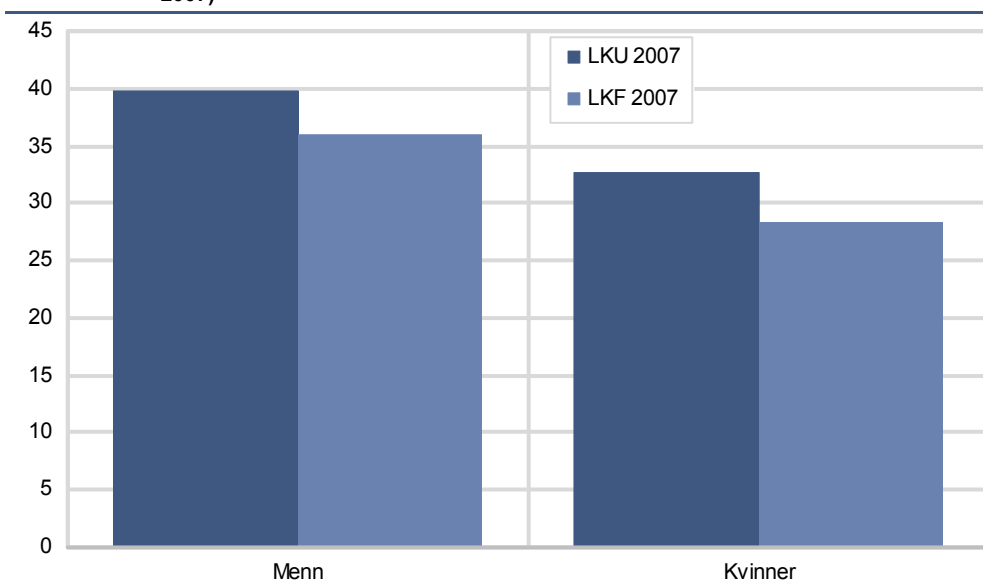

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Forskjellene i andelene i figur 4.2 er statistisk signifikante både for kvinner og menn for LKF 2007 sammenlignet med LKU 2007.

De som ble uføre i ung alder arbeider færre timer i gjennomsnitt sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Dette gjelder dem som har oppgitt at de arbeider heltid eller deltid. Mindre overtid og en større andel som har deltidsarbeid blant dem som ble uføre i ung alder kan antakelig forklare dette. Figur 4.3 viser gjennomsnittlig antall timer per uke for gjennomsnittsbefolkningen og dem som ble uføre i ung alder. I gjennomsnitt har menn oppgitt at de vanligvis arbeider 40 timer per uke. Menn som ble uføre i ung alder arbeider 36 timer per uke, eller 90 prosent i forhold til menn i gjennomsnittsbefolkningen. I gjennomsnittsbefolkningen arbeider kvinner 33 timer per uke i gjennomsnitt, blant kvinner som ble uføre i ung alder er timetallet 28, eller 85 prosent av det kvinnene vanligvis arbeider.

Figur 4.3. Gjennomsnittlig arbeidstid i timer per uke for yrkesaktive kvinner og menn fra levekårsundersøkelsen (LKU 2007) og blant dem som ble uføre i ung alder i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 (LKF 2007)

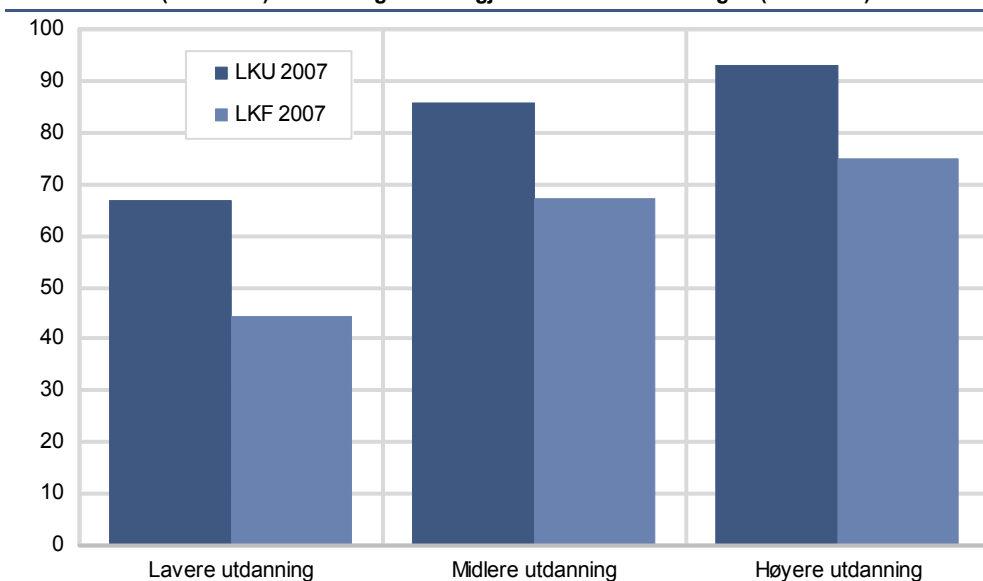
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Blant dem som ble uføre i ung alder og som er yrkesaktive, er det 62 prosent (av 89 personer) blant dem som arbeider mindre enn 20 timer per uke som oppgir hensynet til egen sykdom, helse eller nedsatt funksjonsevne som årsak. Andre grunner er omsorg for egen familie, skolegang, manglende tilrettelegging på arbeidsplassen (5 prosent), fant ikke annet arbeid og at de ikke ønsker å arbeide mer. Vi har ingen tilsvarende opplysninger fra de generelle levekårsundersøkelsene.

4.3. Mindre utdanning gir mindre yrkesdeltakelse

Sammenhengen mellom nedsatt funksjonsevne, utdanning og yrkesaktivitet er vist i figur 4.4. Figuren viser at det er en mindre andel yrkesaktive blant dem som har lavere utdanning sammenlignet med dem som har høyere utdanning. Utdanningsnivået er definert som i Tabell 4.1 innledningsvis i dette kapitlet.

Figur 4.4. Andel i prosent som er yrkesaktive blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007)

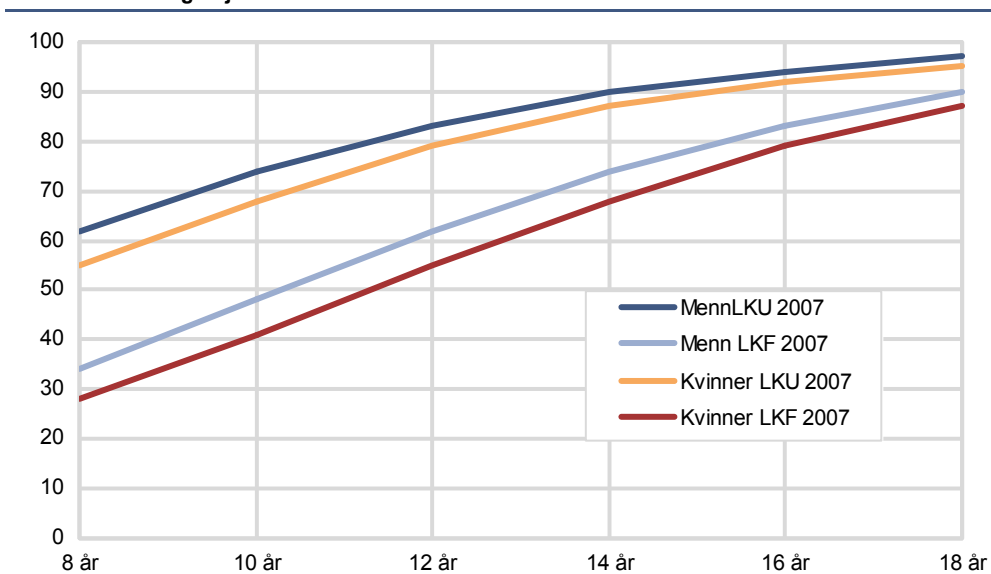

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Blant dem som ble uføre i ung alder er det en relativt sett økende yrkesdeltakelse med økende utdanningsnivå i forhold til gjennomsnittsbefolkningen. Når det gjelder lavere utdanning har de som ble uføre i ung alder en yrkesdeltakelse som er to tredeler av gjennomsnittsbefolkningens. Ved midlere utdanningsnivå er forholdet 78 prosent og for høyere utdanning 81 prosent av yrkesdeltakelsen i gjennomsnittsbefolkningen. Forskjellene mellom dem som ble uføre i ung alder når det gjelder yrkesdeltakelse synes derfor å bli mindre dess høyere utdanningsnivået er.

Det er en overhyppighet av kvinner i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne, og aldersfordelingen i LKF 2007 er noe forskjellig fra aldersfordelingen i referansegruppen. Kontrollerer vi for kjønn og alder ved hjelp av logistisk regresjon, får vi beregningsresultater som vist i figur 4.5. Alderen er satt til 45 år, som omtrent tilsvarer gjennomsnittsalderen i datamaterialet.

Figur 4.5. Yrkesdeltakelse i prosent for kvinner og menn etter antall års utdanning blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). Beregningsresultater i en logistisk regresjon

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figuren viser en noe lavere yrkesdeltakelse for kvinner sammenlignet med menn, men forløpet etter antall års utdanning viser at gapet mellom kvinner og menn relativt sett blir mindre jo høyere utdanningen er. Det som imidlertid er mest iøynefallende, er at gapet mellom de som ble uføre i ung alder i forhold til gjennomsnittsbefolkningen minsker betraktelig med økende utdanningsnivå. Beregningsgrunnlaget for figur 4.5 er vist i Tabell A3 i vedlegg A under avsnittet om utdanning.

4.4. Utdanning og yrkesdeltakelse oppsummert

En hovedkonklusjon er at en mindre andel av dem som ble uføre i ung alder har høyere utdanning, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Dette er statistisk signifikante resultater.

Sammenhengen mellom yrkesdeltakelse og utdanning i antall år viser at den relative forskjellen mellom dem som ble uføre i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen er mindre dess lengre utdanningen er.

Det er en klart lavere andel yrkesaktive blant dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen – yrkesdeltakelsen ligger på 69 til 76 prosent av vanlig yrkesdeltakelse. Blant dem som ble uføre i ung alder og er yrkesaktive arbeider både menn og kvinner færre timer enn det som er tilfellet for gjennomsnittsbefolkningen – 85 til 90 prosent av timetallet for gjennomsnittsbefolkningen.

5. Helse- og funksjonsproblemer, sykefravær

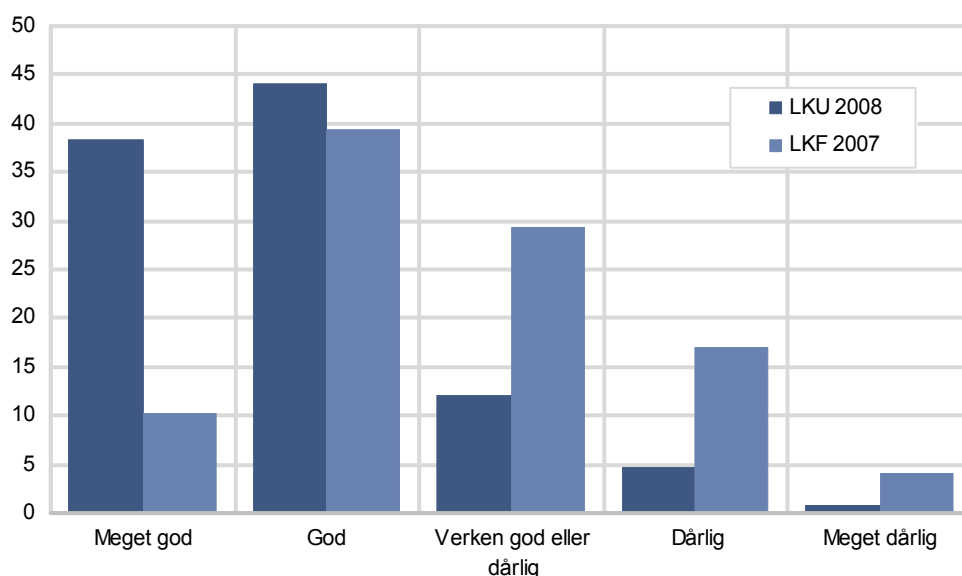
I det følgende skal vi se på hvordan respondentene vurderer sin egen helse, konkrete funksjonsproblemer og bruk av legetjenester. Videre ser vi på graden av sosial kontakt og organisasjonsdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

5.1. Vurdering av egen helse dårligere enn for folk flest

Det er spørsmål om vurdering av egen helse i LKF2007 og de generelle levekårsundersøkelsene som er identiske, eller så godt som identiske. Svarene fra undersøkelsene vil i det følgende bli sammenlignet – de som ble utført i ung alder og utvalget fra tverrsnittsundersøkelsen 2008.

Ett av spørsmålene gjelder vurdering av egen helse, og lyder ”Hvordan vurderer du din egen helse sånn i alminnelighet? Vil du si at den er---meget god, god, verken god eller dårlig, dårlig, meget dårlig”. Figur 5.1 viser hvordan vurdering av egen helse i tverrsnittsundersøkelsen 2008 forholder seg til levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne.

Figur 5.1. Egen vurdering av helse, Tverrsnittsundersøkelsen 2008 (LKU2008) og Levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF2007)

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2008 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figuren viser at det er bare 10 prosent av dem som ble uføre i ung alder som vurderer egen helse som meget god, for gjennomsnittsbefolkningen (tverrsnittsdataene) er andelen om lag 38 prosent – en nesten fire ganger større andel. For svaralternativet ”God” er forskjellene mellom dem som ble uføre i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen nokså like – 44 prosent i LKU 2008 og 39 prosent i LKF2007. For begge gruppene er andelen avtagende for de neste svaralternativene, verken god eller dårlig, dårlig og meget dårlig, men nivået er vesentlig høyere for dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med hele befolkningen.

Faktisk helsetilstand og dermed vurdering av egen helse vil være avhengig av en rekke forhold, som foruten graden av uførhet også kan bero på kjønn, alder, hvorvidt respondenten er enslig eller ikke, utdanning og flere andre forhold. Figur 5.1 representerer såkalt univariat betraktning – helse vurderes kun i forhold til uførhet. I det følgende vil vi se på helsevurderingen med en logistisk regresjonsmodell der vi kan kontrollere for flere forklaringsvariable enn bare uførhet. Vi bruker en modell der ”meget god” og ”god” helse settes som ett alternativ, og

”verken god eller dårlig”, ”dårlig” og ”meget dårlig” helse som det andre, og ser hvordan uførhet, kjønn, alder, antall personer i husholdningen og utdanning ”forklarer” dette. Dersom vi utfører ”basisberegningen” med forutsetningene at respondenten er mann på 45 år, har fullført videregående skole, er i parforhold og ikke er ufør. Da er det 83 prosent sannsynlighet (beregnet) for at respondentene som representerer gjennomsnittsbefolkningen vurderer sin helse som god eller meget god, og følgelig 17 prosent som ikke vurderer egen helse som meget god eller god.

Dersom vi ut fra basisalternativet forutsetter at respondenten er en kvinne, faller sannsynligheten for god vurdering av egen helse fra 83 prosent til 80 prosent – altså en forholdsvis liten forskjell. Dersom vi fra basisalternativet endrer fra å være i parforhold til ikke å være i parforhold, reduseres den beregnede sannsynligheten for at respondenten vurderer sin helse som god fra 83 til 75 prosent. Øker alderen fra basisalternativet med for eksempel 10 prosent, reduseres den beregnede sannsynligheten for å vurdere egen helse som god fra 83 prosent til 81 prosent. Øker vi utdanning i antall år med 10 prosent, øker sannsynligheten for at respondenten vurderer sin helse som god fra 83 til 85 prosent. Dette er forholdsvis små forskjeller. Tar vi derimot utgangspunkt i basisberegningen, men ser på det alternativet at respondenten ble ufør i ung alder og minst 50 prosent ufør i 2007, blir den beregnede sannsynligheten for at respondenten vurderer sin helse som god bare 46 prosent, mot 83 prosent i basisalternativet.

Beregningene er basert på høyst ulike typer av skalaer for ”forklaringsvariablene”, men de indikerer at uførhet i ung alder har den sterkeste sammenhengen med vurderingen av egen helse. Nest størst virkning på egen vurdering av helse er hvorvidt respondenten lever i parforhold eller ikke (funnet viser her en *sammenheng* - årsaks-/virkningsforholdene bak denne sammenhengen kan vært komplekse). Hvorvidt respondenten er mann eller kvinne har forholdsvis lite å si, likedan forskjeller i alder eller utdanning. Alle variablene bortsett fra kjønn har god forklaringskraft i beregningsmodellen. Beregningene er vist i Tabell A5 i vedlegg A.

5.2. Fysisk aktivitet hemmes

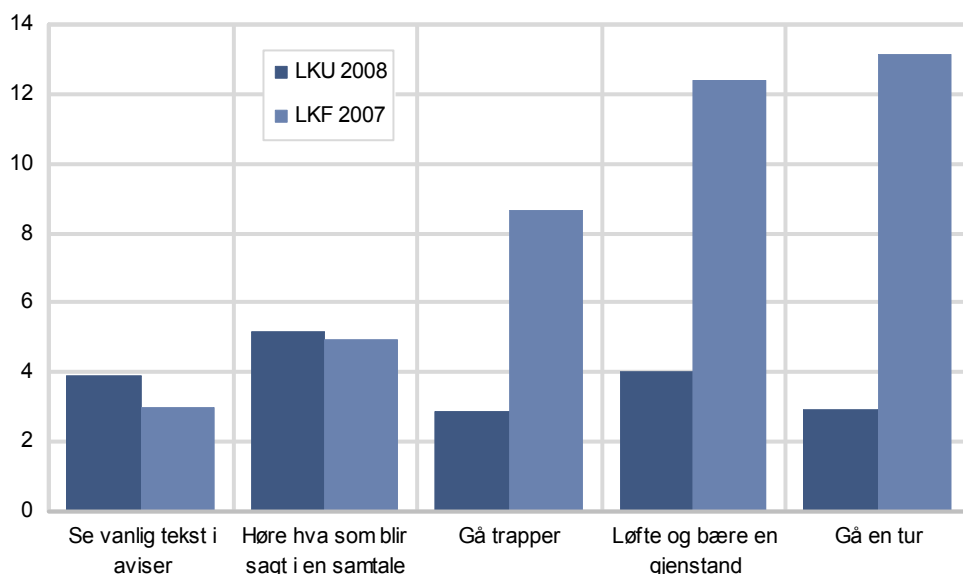
Spørsmål om funksjonsevne etter gjøremål er nær sagt identiske og dermed sammenlignbare i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne og levekårsundersøkelsen 2008 (tverrsnitt). Spørsmålet lyder i LKF 2007 ”Kan du uten vansker...

- gå trapper en etasje opp eller ned uten å hvile?
- gå en tur på 5 minutter i raskt tempo?
- løfte og bære en gjenstand på 5 kilo over en kortere strekning, si 10 meter?
- høre hva som blir sagt, eventuelt med høreapparat, i en samtale med minst to andre?
- se vanlig tekst i aviser, eventuelt med briller?”

Svaralternativene er ja/nei.

Figur 5.2 viser andelene som har vanskeligheter på disse fem punktene, altså de som har svart nei på spørsmålene.

Figur 5.2. Funksjonsevne – andeler som har vansker med ulike gjøremål blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU2008)

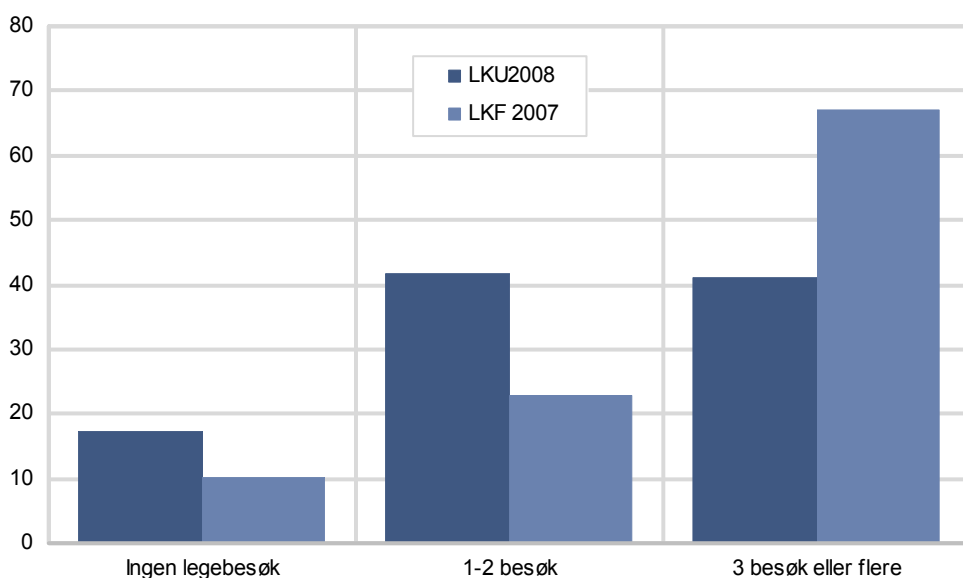
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2008 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figuren viser at det er fra tre til fire ganger så mange blant dem som ble uføre i ung alder som har problemer med å gå i trapp, løfte og bære en gjenstand og å gå en tur i raskt tempo, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, representert ved utvalget fra tverrsnittundersøkelsen. Når det gjelder å se tekst i aviser og å høre hva som blir sagt i en samtale, er forskjellene små, og ikke statistisk signifikante.

5.3. Flere legebesøk enn blant gjennomsnittsbefolkningen

Det er stilt spørsmål om antall legebesøk i tverrsnittundersøkelsen 2008 og i LKF 2007. De som ble uføre i ung alder hadde i gjennomsnitt 6 besøk til lege i løpet av et år, eller om lag dobbelt så mange som gjennomsnittsbefolkningen. Figur 5.3 viser fordelingen av antall legebesøk per år i de to utvalgene.

Figur 5.3. Legebesøk per år i prosent. Gjennomsnittsbefolkningen (LKU2008) og de som ble uføre i ung alder (LKF2007)

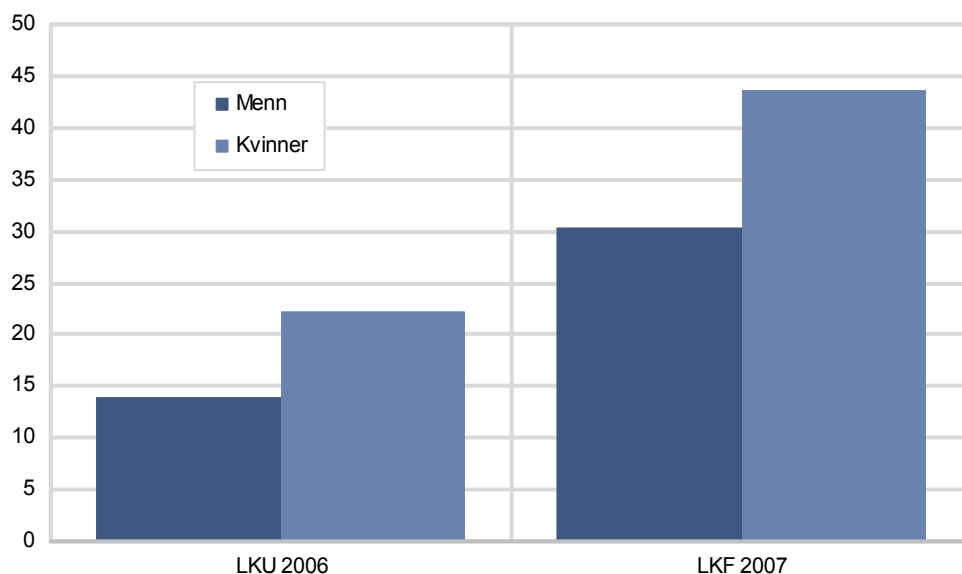
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2008 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Som figuren viser, har om lag 10 prosent av dem som ble uføre i ung alder ikke besøkt lege siste 12 måneder. I gjennomsnittsbefolkningen er det 17 prosent som ikke hadde vært hos lege siste 12 måneder. Blant dem som ble uføre i ung alder, hadde 23 prosent ett til to besøk hos lege i løpet av et år, mens det for gjennomsnittsbefolkningen var 42 prosent. For tre eller flere besøk er andelen i gjennomsnittsbefolkningen 41 prosent, mens andelen blant dem som ble ufør i unge alder er 67 prosent. Forskjellene er statistisk signifikante.

5.4. Mer sykefravær med nedsatt funksjonsevne i ung alder

Det er to likelydende spørsmål om sykefravær i tverrsnittundersøkelsen 2006 og i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne – ”Har du i løpet av de siste 12 månedene hatt sammenhengende sykefravær på mer enn 14 dager?” og, hvis ja, ”Hvor mange sykefraværperioder?”. Figur 5.4 viser fordelingen av andelen i de to undersøkelsene for kvinner og menn. Blant menn i gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2006) har 14 prosent hatt sykefravær med mer enn 14 dagers varighet, blant kvinner er andelen 22 prosent. Ser vi på andelen for dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007), er den for menn 30 prosent, eller om lag 2,2 ganger høyere. For kvinner er andelen 44 prosent, eller om lag to ganger høyere enn for gjennomsnittsbefolkningen. Forskjellene er helt klart statistisk signifikante.

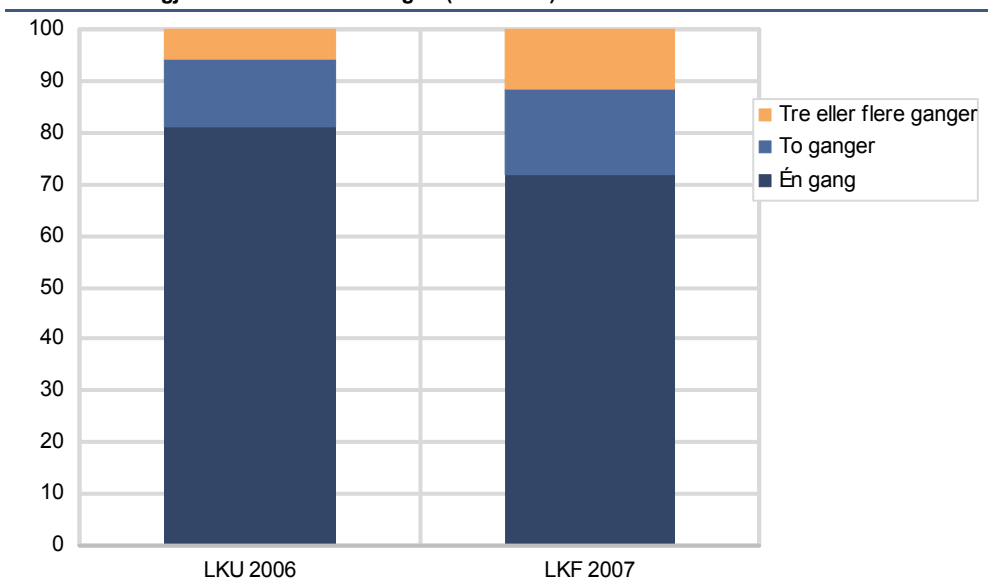
Figur 5.4. Andel i prosent som har hatt sykefravær med mer enn 14 dagers varighet i løpet av et år blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2006). Menn og kvinner

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2006 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.5 viser antall ganger respondentene i løpet av det siste året har hatt sykefravær med varighet over 14 dager. Om lag 81 prosent av kvinner og menn i gjennomsnittsbefolkningen som har hatt sykefravær på mer enn 14 dager, har hatt ett slikt sykefravær. Blant kvinner og menn som ble uføre i ung alder, har 72 prosent hatt ett sykefravær på mer enn 14 dager. Det er knapt noen forskjell for andelen fordelt på kjønn. Det er statistisk signifikant forskjell på andelen i denne sammenligningen. Det er en større andel blant dem som ble uføre i ung alder når det gjelder sykefravær to ganger og tre eller flere ganger i løpet av et år, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Hver for seg er forskjellene i sykefravær på mer enn 14 dager to ganger og tre ganger ikke statistisk signifikant hver for seg, men samlet er de signifikante.

Figur 5.5. Andel i prosent som har hatt sykefravær i mer enn 14 dager etter antall ganger de har hatt slikt fravær - de som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2006)

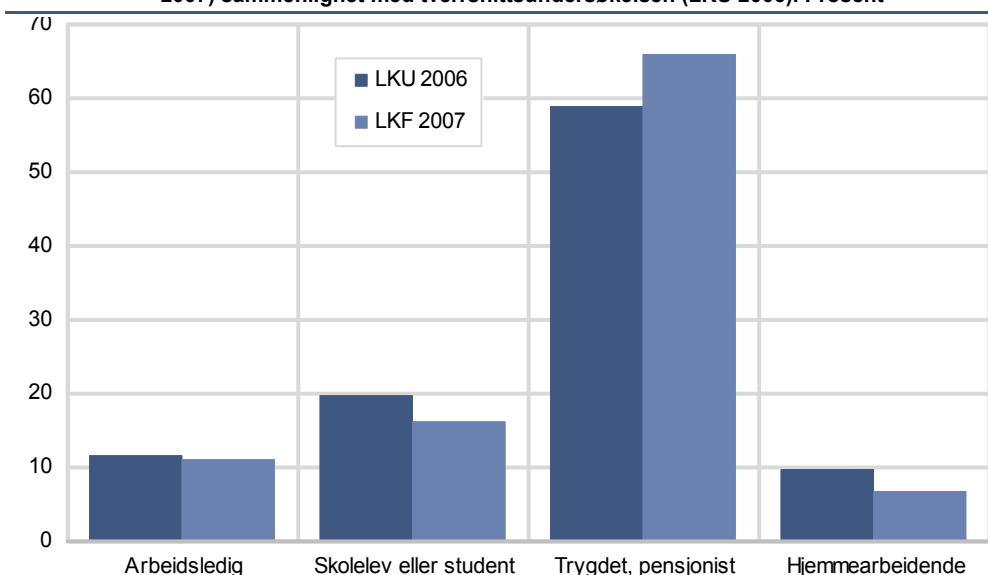

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2006 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

5.5. Hva gjør de som ikke er yrkesaktive?

Det er stilt spørsmål om gjøremål eller status dersom respondentene ikke er i arbeid. I levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne, LKF 2007, lyder spørsmålet ”Hva er din hovedaktivitet? Alternativene er, i tillegg til yrkesaktivitet, ”Sysselsatt på et kommunalt dagsenter eller lignende”, ”Student eller skoleelev”, ”Arbeidsledig”, ”Trygdet eller pensjonist”, ”Hjemmearbeidende” eller ”I militær- eller siviltjeneste”. I LKU 2006 lyder spørsmålet til dem som ikke er yrkesaktive ”Betrakter du deg hovedsakelig som...”...”arbeidsledig”, ”skoleelev eller student” (som også inkluderer ubetalt arbeidserfaring), ”alders- eller førtidspensjonist”, ”arbeidsufør”, ”vernepliktig, sivilarbeider” eller ”hjemmearbeidende”. Kategoriene er ikke helt like i de to undersøkelsene, men dersom vi bare tar utgangspunkt i de nærmest likelydende kategoriene, og for LKU 2007 slår sammen ”alders- eller førtidspensjonist” og ”arbeidsufør”, er forholdene som vist i figur 5.6.

Figur 5.6. Ikke yrkesaktive etter hovedaktivitet blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med tverrsnittundersøkelsen (LKU 2006). Prosent

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2006 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Som det framgår av figuren, er fordelingen temmelig lik. For ”skoleelev eller student” er det en høyere prosentandel i LKU 2006 enn i LKF 2007, men det kan komme av at ubetalt arbeid er inkludert der, og ikke i spørsmålet i LKF 2007. Imidlertid er alle forskjellene i statistisk forstand ikke signifikante, bortsett kanskje for ”Trygdet, pensjonist”, der konfidensintervallene for 95 prosent sannsynlighet bare så vidt overlapper hverandre.

5.6. Oppsummering om helse-/funksjonsproblemer og sykefravær

En vesentlig mindre andel av dem som ble uføre i ung alder vurderer sin helse som meget god sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, der andelen er nesten fire ganger så høy. Det er godt og vel tre ganger så stor andel blant dem som ble uføre i ung alder som betrakter sin helse som dårlig, sammenlignet med folk ellers. Imidlertid er det en relativt stor andel sammenlignet med andre som betrakter sin helse som god – 39 prosent mot 44 i befolkningen ellers.

Det er en større andel blant dem som ble uføre i ung alder som har vansker når det gjelder turgåing, løfte og bære gjenstander og å gå i trapper, i forhold til befolkningen ellers – tre til fire ganger større andel.

Blant dem som ble uføre i ung alder er sykefravær på mer enn 14 dagers varighet om lag dobbelt så høyt som hos gjennomsnittsbefolkningen – det gjelder både for kvinner og menn. Kvinner har høyere andel langvarig sykefravær sammenlignet med menn i begge gruppene – LKF 2007 og LKU 2007. Det er også en større andel som har hatt to, tre eller flere sykefravær på mer enn 14 dager blant dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

Blant dem som ikke er yrkesaktive har de to gruppene stort sett samme status – de er i samme grad arbeidsledige, studenter, trygdede, med noe overvekt av trygdede blant dem som ble uføre i ung alder.

6. Inntekt og formue

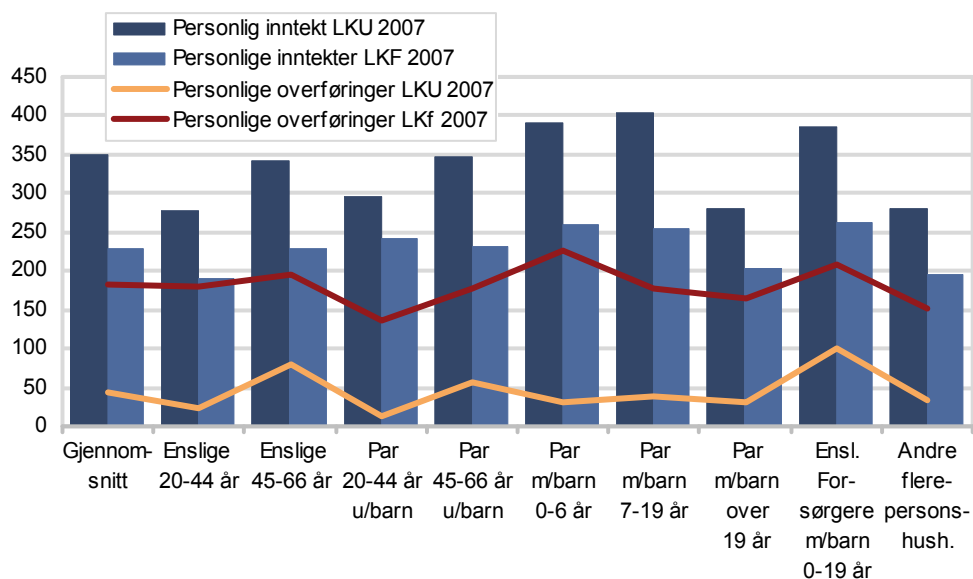
I det følgende skal vi se på inntekter og overføringer samt formue og gjeld for dem som ble uføre i ung alder, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, representert ved LKU 2007. Når det gjelder inntektene, vil vi også se spesielt på dem som ble uføre i ung alder, men som i tillegg hadde en uførhetsgrad på minst 50 prosent i 2007.

6.1. Lavere inntekter tross større overføringer

Med inntekter mener vi her yrkesinntekter, næringsinntekter, kapitalinntekter, renter og så videre. Overføringer er for eksempel pensjoner, sosialhjelp, bostøtte og barnetrygd. Vi har også opplysninger om uføregrad, og har valgt å fokusere på de som har uføregrad på 50 prosent eller mer. Vi vil det følgende ikke gå detaljert inn på inntekter og overføringer, men bare bruke hovedpostene. En viktig grunn til dette er at utvalget med uførhetsgrad 50 prosent eller mer er så lite at det ikke er egnet til mer detaljert analyse, men også at det er hovedtallene som best indikerer forskjellene i levekår.

Figur 6.1 viser samlede inntekter (inklusive overføringer) og overføringer før skatt i gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007) og for dem som ble uføre i ung alder og dessuten hadde en uføregrad på 50 prosent eller mer i 2007 (tallgrunnlag - se vedlegg B. Gjennomsnittspersonen (referansegruppen i den generelle levekårsundersøkelsen) har en samlet inntekt før skatt på om lag 350 000 kroner per år – av dette var om lag 43 000 kroner overføringer av ett eller flere slag. Blant dem med uførhetsgrad på 50 prosent eller mer er samlet inntekt om lag 230 000 kroner, eller om lag 66 prosent av gjennomsnittet fra LKU 2007 – og overføringene utgjør om lag 182 000 kroner, eller i underkant av 80 prosent av de samlede inntektene for denne gruppen. For referansegruppen, LKU 2007, utgjør overføringene om lag 12 prosent. Overføringene til dem som ble uføre i ung alder er relativt store, men likevel er de ikke tilstrekkelige til at samlet inntekt kommer i nærheten av den som folk flest har.

Figur 6.1. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007.

Figuren viser at blant personer i alle husholdningstypene som er spesifisert, har de som ble ufør i ung alder og dessuten var uføre i 2007 en lavere samlet inntekt inklusive overføringer enn gjennomsnittsbefolkningen. De som er uføre, 50 prosent

eller mer, mottar også vesentlig høyre beløp i form av overføringer enn gjennomsnittsbefolkningen – dette gjelder personer i alle de husholdningstypene som er vist i figuren. Samlet personlig inntekt, inklusive overføringer, for de respondentene som er minst 50 prosent uføre (og som ble uføre i ung alder) ligger mellom 65 og 82 prosent av gjennomsnittsbefolkningen. De som har lavest inntekt i forhold til referansegruppen, 65 prosent, er gruppen ”Par med barn 7-19 år”. Høyest inntekt sammenlignet med referansegruppen har de som hører til kategorien ”Par 20-44 år uten barn” med 82 prosent. For respondenter som hører til gruppen ”Par 20-44 år uten barn” er ikke samlede personlige inntekter statistisk sett signifikant forskjellig fra referansegruppen. En av årsakene er at det her dreier seg om få observasjoner – i alt 8 respondenter. For respondenter som tilhører de øvrige gruppene, og gjennomsnittet, er forskjellene statistisk sett signifikante.

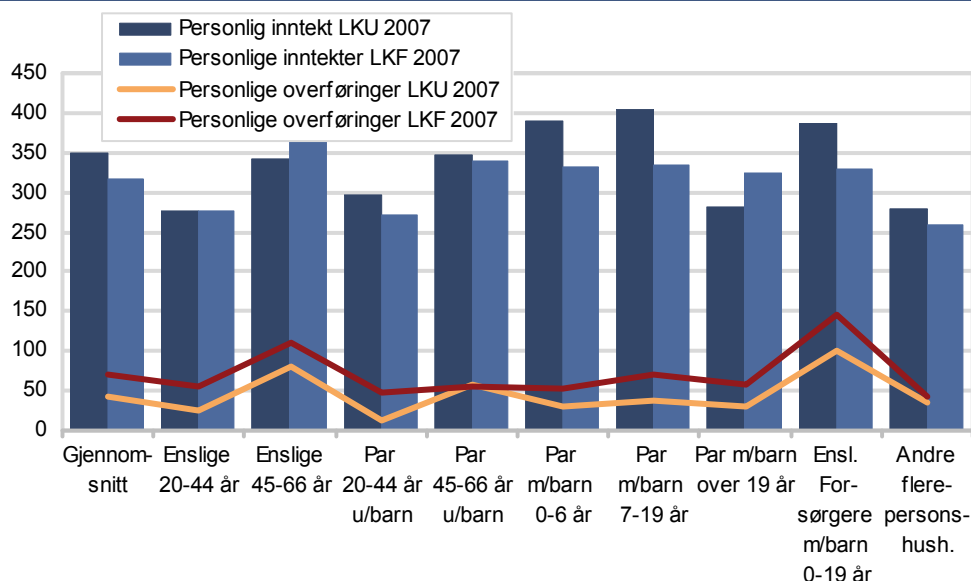
I figur 6.1 er det bare uførhetsgraden som ”forklarer” forskjellene i personlig inntekt. En multivariat analyse vil kunne si noe om effekten av flere variable enn uførhet, og vi vil kunne isolere effektene av hver enkelt variabel. Som vist innledningsvis er det en overhyppighet av kvinner i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne – kjønn er derfor en av flere aktuelle forklaringsfaktorer i tillegg til nedsatt funksjonsevne. Dersom vi modellerer *lønnsinntekt* som avhengig av alder, kjønn, utdanning, arbeidstid og funksjonsevne, vil vi kunne se med hvilken styrke de ulike forklaringsvariablene har på lønnsinntekten. I en logistisk modell har vi valgt å se på den beregnede sannsynligheten av hvorvidt lønnsinntekten ligger over medianen (midtverdien) av lønnsinntekten for referansegruppen for dem som er yrkesaktive. Resultatene viser at en ti prosent endring i arbeidstid, alder og antall års utdanning alle gir mellom 6 og 8 prosent endring i andelen som ligger over medianen i lønnsinntekt i en basisberegning – altså moderate forskjeller. I basisberegningen har vi satt alder til 45 år, kjønn er mann, arbeidstid 38 timer per uke, utdanning 12 år og at personen ikke tilhører gruppen som har nedsatt funksjonsevne og minst 50 prosent i uførhetsgrad i 2007. Da blir den beregnede andelen som har lønnsinntekt over medianen 75 prosent. Dersom vi beregner for kvinner i stedet for menn, blir andelen som har lønnsinntekt over medianen redusert fra 75 til 55 prosent – en betydelig lavere andel. Hvis vi i stedet ser på uførhet som forklaringsvariabel, går den beregnede andelen som har lønnsinntekt over medianen ned fra 75 prosent til 33 prosent – altså har uførhet en betydelig større effekt enn kjønn, og vi kan derfor konkludere med at det er uførhet som i betydeligst grad forklarer de store forskjellene mellom dem som ble ufør i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen i figur 6.1. Modellberegningene impliserer også at for samme utdanning, alder, kjønn og antall arbeidstimer har de som ble ufør i ung alder jobber med lavere timelønn. Testverdiene i modellen er gode. (I en lineær regresjon med lønnsinntekt som *kontinuerlig* variabel gir samme konklusjon – nedsatt funksjonsevne hadde sterkere effekt enn kjønn. Imidlertid var de statistiske testverdiene på grensen til det akseptable. Et lite observasjonsmateriale kan gi noe av forklaringen på at testverdiene ble svake.)

Det vil være av interesse å se på dem som ble uføre i ung alder, men som ikke er minst 50 prosent uføre i 2007. Figur 6.2 viser personlige inntekter og overføringer for denne gruppen (tallgrunnlag – se vedlegg B).

For gjennomsnittet over alle husholdningstyper har de som ble uføre i ung alder, men som ikke er registrert som uføre i dag, lavere inntekt, til tross for at overføringene er høyere enn for gjennomsnittsbefolkningen. Også respondenter som tilhører gruppen ”Par med barn 0-6 år”, og ”Par med barn 7-19 år” samt enslige forsørgere er det en klart lavere inntekt når vi sammenligner med de tilsvarende gruppene i gjennomsnittsbefolkningen. Det er imidlertid bare for de to første av disse tre husholdningstypene det er statistisk signifikant forskjell mellom dem som ble uføre i ung alder, i tillegg til gjennomsnittet for alle husholdningstypene, når vi sammenligner med befolkningen ellers. Gjennomsnittstallet for alle husholdningene er om lag 317 000 kroner i personlige inntekter for dem som ble uføre

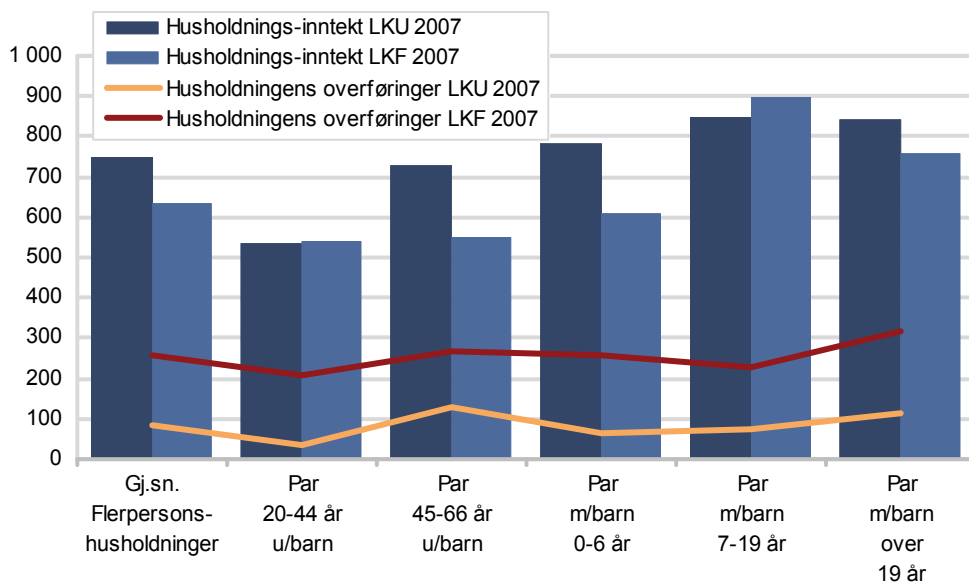
i ung alder (men ikke uførhet på 50 prosent eller mer), eller bortimot 91 prosent av det befolkningen for øvrig har av personlige inntekter.

Figur 6.2. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder men som ikke er registrert med minst 50 prosent uførhet i 2007 (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.3. Husholdningenes inntekter i alt før skatt, og av dette overføringer, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år.

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Ser vi på husholdningenes inntekter (i husholdninger med flere personer) for dem som ble uføre i ung alder, finner vi at disse inntektene i gjennomsnitt er lavere enn i referansegruppen (LKU 2007), se figur 6.3 (tallgrunnlag i vedlegg B). Gjennomsnittlig husholdningsinntekt i gjennomsnitt er 747 000 kroner for referansegruppen (LKU 2007), og 634 000 kroner for dem som ble uføre i ung alder – eller 85 prosent av husholdningsinntekten i gjennomsnittsbefolkningen. I gruppen ”Par med barn 7-19 år” i figur 6.1 er inntekten noe høyere enn for gjennomsnittsbefolkningen, for de øvrige husholdningstypene er samlet inntekt lavere, men

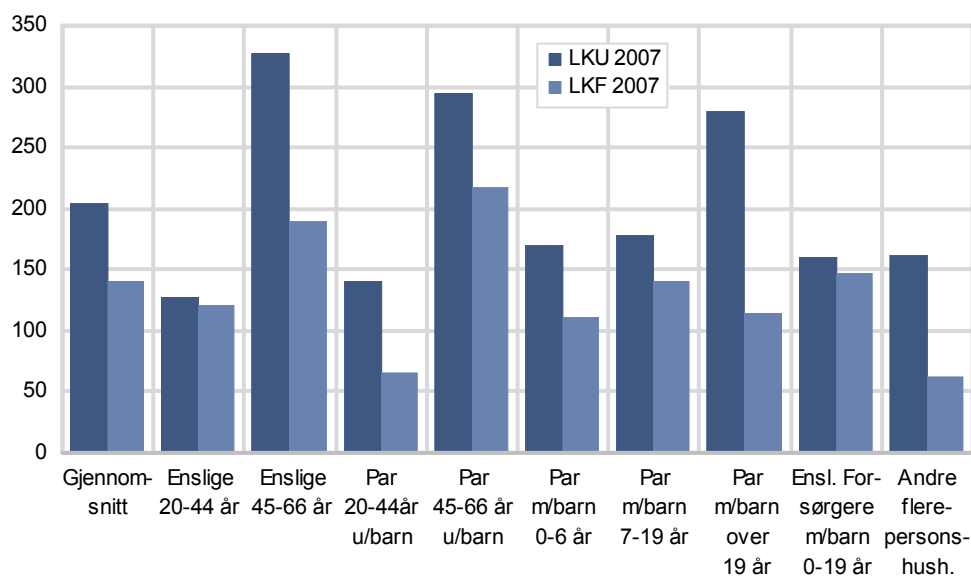
resultatene er statistisk signifikante bare for husholdningstypene ”Par 45-66 år uten barn” og ”Par med barn 0-6 år”, samt gjennomsnittet for alle husholdningstypene som er vist i figuren. Små utvalg er en viktig årsak til at resultatene ikke er statistisk signifikante.

6.2. Unge uføre har mindre mulighet til å spare

Vi har opplysninger om antatt salgsverdi for eid bolig fra levekårsundersøkelsen 2007, men ikke fra levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne. På grunn av det er vi ikke i stand til å beskrive formuesforhold knyttet til boligverdien. Imidlertid er det koblet registeropplysninger om formue i form av fordringer i begge datasettene, og vi vil se på forskjeller mellom de to gruppene. Brutto finanskapital – vi kaller det formue i dette kapitlet – er summen av bankinnskudd, ihendehaverobligasjoner, aksjer og andre fordringer som er angitt i *ligningen*.

Figur 6.4 viser at de som ble uføre i ung alder har mindre personlig formue enn gjennomsnittsbefolkningen, som for alle husholdningstypene under ett har om lag 204 000 kroner i formue. De som ble uføre i ung alder har bare om lag 70 prosent av dette – 141 000 kroner. Figuren viser også at respondentene som ble uføre i ung alder i de ulike husholdningstypene gjennomgående har mindre formue enn gjennomsnittsbefolkningen. Tallgrunnlaget er presentert i vedlegg B.

Figur 6.4. Samlet personlig formue - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

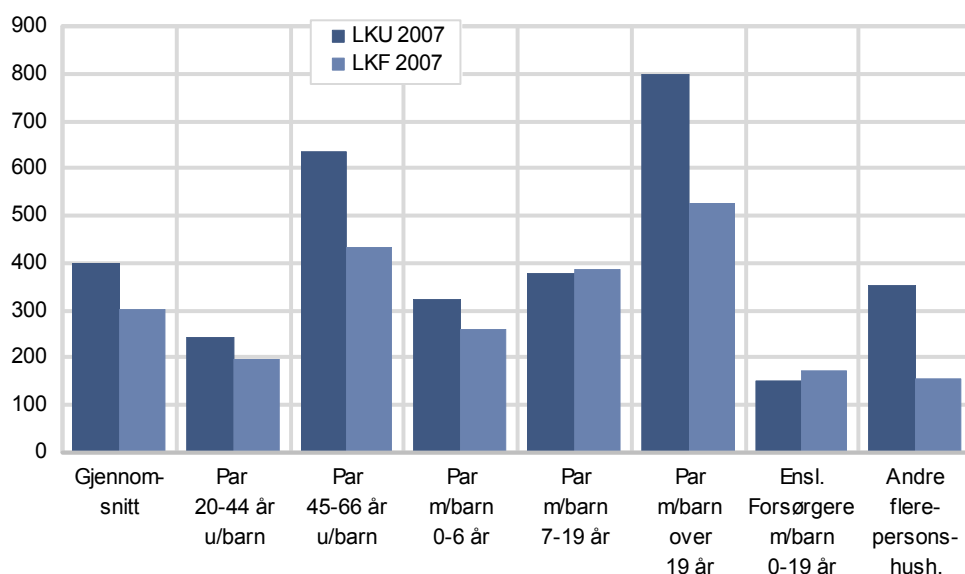
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

For gjennomsnittet i figur 6.4 er det signifikant forskjell mellom dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med befolkningen ellers. For hver enkelt husholdningstype er det imidlertid bare i gruppene ”Enslige 45-66 år”, ”Par 20-44 år uten barn”, ”Par med barn over 19 år” og ”Ubestemt barnefamilie” at de som ble uføre i ung alder har signifikant lavere formue sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, noe som blant annet kommer av at utvalgsstørrelsene på hver husholdningstype i LKF 2007 er små, og at usikkerheten derved blir forholdsvis stor for at vi med sikkerhet skal kunne slå fast at det er en forskjell.

I husholdninger med flere personer i husholdningen kan andre i husholdningen også ha formue. Formuen for hele husholdningen for ulike flerpersonshusholdninger er vist i figur 6.5. Gjennomsnittet for alle husholdninger med flere

personer er om lag 400 000 kroner i LKU 2007, og 300 000 kroner i husholdningene til dem som ble uføre i ung alder (tallgrunnlag – se vedlegg B).

Figur 6.5. Samlet formue i husholdningen - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Én av forklaringene på at de som ble uføre i ung alder har lavere formue er at de over lengre tid har lavere inntekt, og dermed ikke har hatt så gode muligheter til å bygge opp formue, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Formuesbidraget fra de øvrige i husholdningen er ikke nok til at husholdningens samlede formue kommer svært mye nærmere gjennomsnittsbefolkningens husholdningsformue.

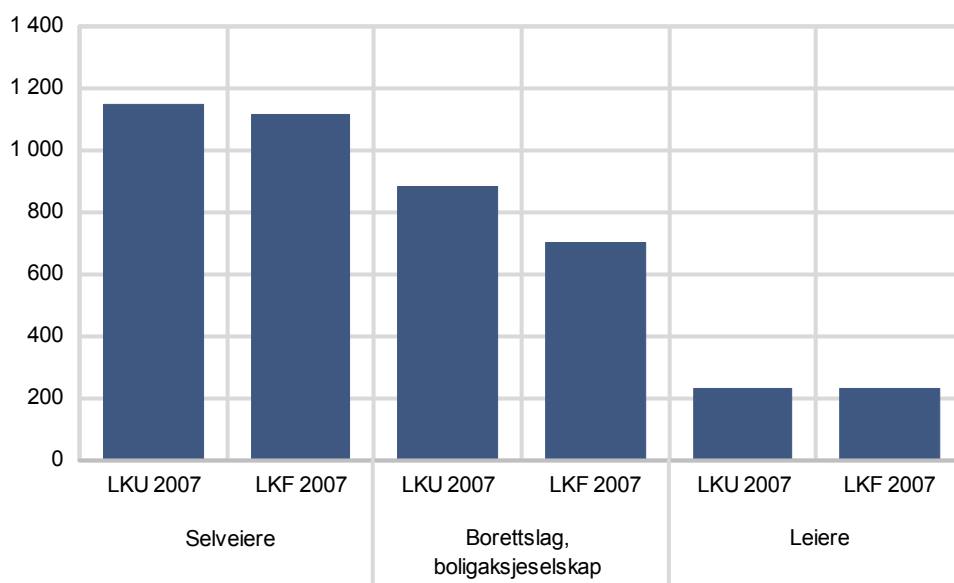
6.3. Mindre gjeld

For de fleste er gjeld i hovedsak knyttet til bolig. Figur 6.6 illustrerer gjennomsnittlig gjeld for ulike respondenter med ulike eie-/leieforhold for dem som ble uføre i ung alder (LKU 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKF 2007). Selveierne har i gjennomsnitt en samlet gjeld for husholdningen på 1,15 millioner kroner for gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007), blant dem som ble uføre i ung alder er gjelden 1,12 millioner kroner. Forskjellen er ikke signifikant. De som bor i borettslag eller boligaksjeselskap har en gjennomsnittlig gjeld på 887 000 kroner (gjennomsnittsbefolkningen, LKU 2007), og 703 000 kroner blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007). Dette er en større relativ forskjell sammenlignet med selveierne, men denne forskjellen er imidlertid ikke, strengt tatt, statistisk signifikant. Tallgrunnlaget finnes i vedlegg B.

De som leier, eller disponerer bolig på annen måte, har i gjennomsnittlig husholdningsgjeld på 234 000 kroner i begge utvalgene – statistisk sett også helt likt.

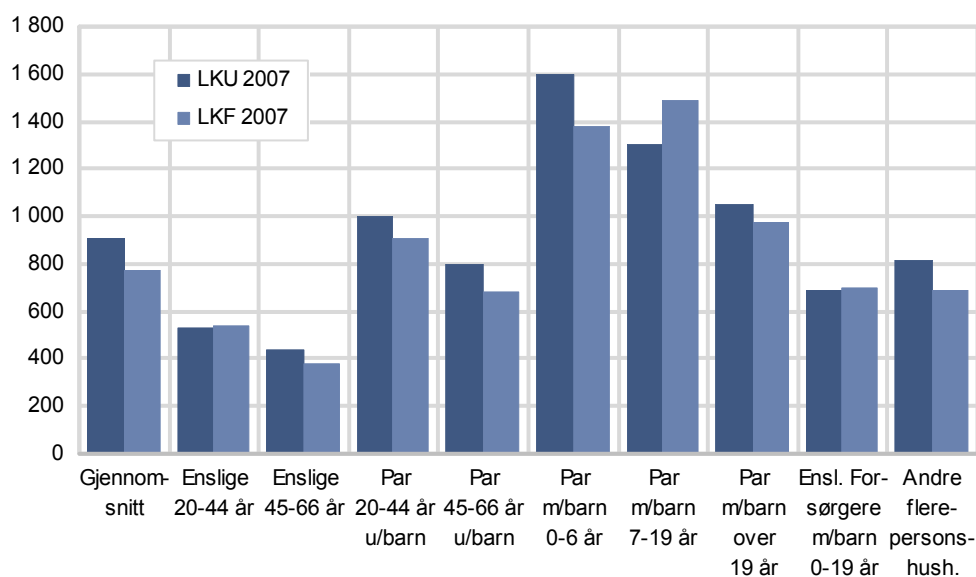
Figur 6.7 viser gjeld etter husholdningstype. Ingen av forskjellene i gjeld for de ulike husholdningstypene statistisk signifikante, men dette kan komme av at antall observasjoner i LKF 2007 er for lite, og figuren indikerer at de som ble uføre i ung alder har mindre gjeld enn gjennomsnittsbefolkningen. For seks av de ti husholdningstypene er gjelda mindre for dem som ble uføre i ung alder. Tallgrunnlaget finnes i vedlegg B.

Figur 6.6. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter eie-/leieforhold i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.7. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter husholdningstype i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

6.4. Oppsummering om inntekt, formue og gjeld

De som ble uføre i ung alder og som hadde en uførhetsgrad på minst 50 prosent i 2007 har vesentlig lavere personlige inntekter, inklusive overføringer, om lag 66 prosent av inntekten for befolkningen ellers. Ser vi på dem som ble uføre i ung alder, men som ikke hadde en uførhetsgrad på 50 prosent eller mer i 2007, har disse også lavere inntekt enn gjennomsnittsbefolkningen. For denne gruppen utgjør inntekt inklusive overføringer 91 prosent av det befolkningen ellers har av inntekter.

For respondenter, ufør i ung alder og ufør i 2007 og som bor flerpers-husholdninger, er øvrige husholdningsmedlemmers inntekter inklusive overføringer så

godt som lik de tilsvarende inntekten for befolkningen ellers. Uten overføringer er de i gjennomsnitt lavere. Splittet opp på husholdningstype er ikke bildet helt klart, noe som blant annet skyldes få observasjoner i de enkelte kategoriene.

Akkumulering av formue skjer blant annet gjennom yrkes- og næringsinntekter, og eventuelt overføringer. Når inntektene, inklusive overføringer, til dem som ble uføre i ung alder er lavere enn for befolkningen ellers, gjør det også at formuen ikke er så høy blant dem som ble ufør i ung. For alle husholdningstyper under ett, er samlet personlig formue for dem som ble uføre i ung alder om lag 70 prosent av formuen til folk ellers. Ser vi på hele husholdningens formue er den i gjennomsnitt 75 prosent av husholdningenes formue i befolkningen ellers. Dette gjelder finanskapital, og ikke boligkapital.

Gjeld er oftest knyttet til boliglån, og det er derfor nødvendig å se på boligeiere og leiere hver for seg. Blant selveiere er gjelda om lag den samme blant dem som ble uføre i ung alder, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. For dem som bor i borettslag eller boligaksjeselskap, har de som ble uføre i ung alder en del lavere gjeld enn befolkningen ellers. Blant leiere er gjelda omtrent den samme for dem som ble uføre i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen. Utvalget i levkårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne er for lite til at vi kan se både på eie/leie og husholdningstype, men i store trekk har husholdningene til dem som ble uføre i ung alder om lag samme, eller noe lavere gjeld enn befolkningen ellers, men ingen av kategoriene har statistisk sett signifikant forskjell.

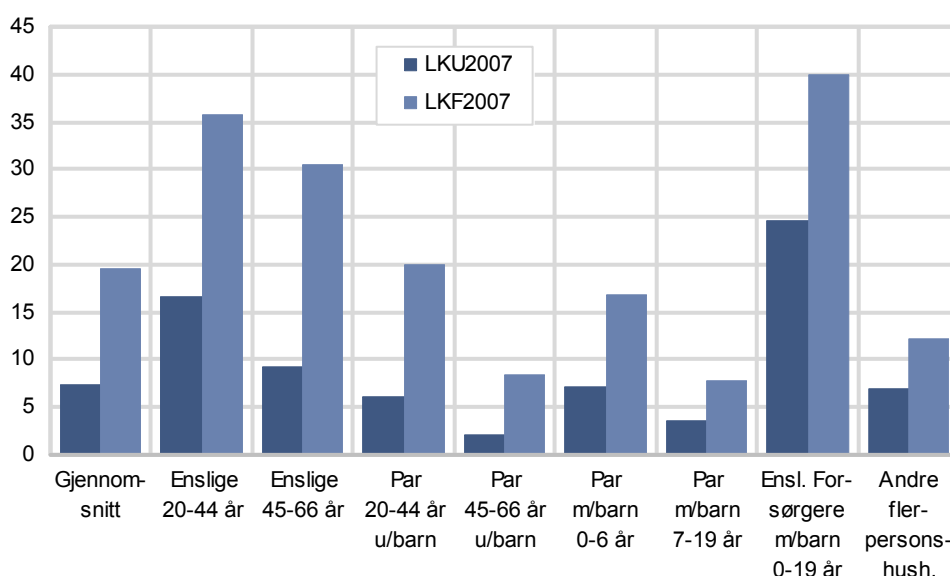
7. Økonomiske vansker

To spørsmål i levekårsundersøkelsene LKF2007 og LKU2007 gjelder økonomisk mestring – vansker med å klare løpende utgifter til for eksempel mat, transport eller bolig (med svaralternativene ofte, av og til, en sjelden gang eller aldri), og om personen/husholdningen har mulighet til å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner i løpet av en måned, uten å måtte ta opp ekstra lån eller motta hjelp fra andre. Spørsmålene er tilnærmet identiske i de to undersøkelsene.

7.1. Vanskelig økonomi

Figur 7.1 viser andelen som ofte eller av og til har hatt vansker med å klare løpende utgifter fordelt på husholdningstype. For alle husholdningstypene under ett er andelen som har hatt vansker med å klare løpende utgifter større for dem som ble uføre i ung alder, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU2007) – 20 prosent i LKF 2007 mot 7 prosent i LKU 2007. For dem som ble uføre i ung alder er det i de ulike husholdningstypene fra i underkant av to ganger til fire ganger så stor andel som har hatt vansker med å klare løpende utgifter sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, representert ved tverrsnittundersøkelsen. Siden vi her har gruppert et materiale som i utgangspunktet har forholdsvis få observasjoner i noen av kategoriene, er ikke alle resultatene statistisk signifikante. Imidlertid er gjennomsnittet for alle husholdninger under ett signifikant forskjellig for dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med befolkningen ellers. Det er også statistisk signifikant forskjell mellom de to utvalgene for enslige forsørgere og par med barn i alderen 7-19 år. For de øvrige gruppene er det mer eller mindre overlappende konfidensintervaller for gjennomsnittstallene på 95 prosent signifikansnivå. Imidlertid kan vi med rimelighet likevel tolke materialet slik at det er forskjell i alle kategoriene mellom dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med tverrsnittundersøkelsen (LKU2007), og alle forskjellene går i samme retning – større vansker for de uføre sammenlignet med andre. Par med barn over 19 år er utelatt i figuren – antallet observasjoner er for lite.

Figur 7.1. Andel som ofte eller av og til har hatt vansker med å klare løpende utgifter blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen (LKU2007). Prosent

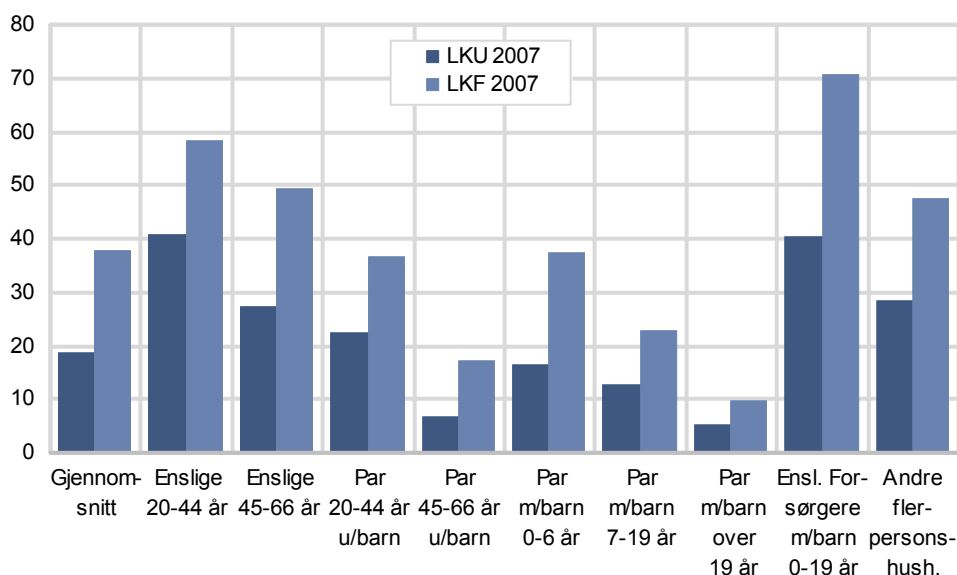
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

7.2. Uforutsette utgifter takles dårligere

Mens figur 7.1 viser forskjellene i et generelt utformet spørsmål som er subjektivt, viser figur 7.2 forskjellene i de ulike husholdningstypene når det gjelder en konkret

utgift på 10 000 kroner for de ulike typene av husholdninger. Om lag 38 prosent av dem som ble uføre i ung alder klarer ikke å betale en uforutsett regning på 10 000 kroner. I tverrsnittsundersøkelsen 2007 oppga 19 prosent at de ikke klarte en tilsvarende utgift. Andelene er signifikant forskjellige når det gjelder alle husholdningene under ett, men når vi bryter ned på husholdningstype er ikke alle forskjellene statistisk signifikante. For enslige 20-44 år, enslige 45-66 år, par 45-66 år uten barn og par med barn 0-6 år er det en signifikant større andel blant dem som ble uføre i ung alder som har vansker med å klare en uforutsett utgift sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

Figur 7.2. Andel som ikke klarer en uforutsett utgift på 10 000 kroner blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen (LKU 2007). Prosent
Andel som ikke klarer en uforutsett utgift på 10 000 kroner blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen (LKU 2007). Prosent

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

I likhet med resultatene for vansker med å klare løpende utgifter vist i figur 7.1, går resultatene for de forskjellige husholdningstypene entydig i samme retning når det gjelder å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner – for alle gruppene har en større andel som ble uføre i ung alder større vansker med å klare en slik utgift sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

7.3. Oppsummering om økonomiske vansker

De som ble uføre i ung alder har i betydelig større grad enn gjennomsnittsbefolkningen vanskeligheter med å klare løpende utgifter. Med vanskeligheter i denne sammenheng har vi skilt mellom dem som ofte eller av og til har vanskeligheter på den ene siden, og sjelden eller aldri på den andre siden. Selv om resultatene ikke er statistisk signifikante, er resultatene entydige for alle husholdningstypene. For alle husholdningene under ett er det nesten tre ganger så stor andel som har vanskeligheter sammenlignet med befolkningen ellers.

De som ble uføre i ung alder har i større grad enn andre vanskeligheter med å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner. I gjennomsnitt er det for alle husholdningene under ett 38 prosent som sier de ikke er i stand til å klare en slik utgift, mens det for befolkningen ellers er 19 prosent. For hver enkelt husholdningstype er det en større andel blant dem som ble uføre i ung alder som ikke klarer en uforutsett utgift av denne størrelsen sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. For alle husholdninger under ett er resultatet statistisk signifikant, men ikke for alle husholdningstyper – dette kommer blant annet av at det er relativt få observasjoner og dermed stor statistisk usikkerhet.

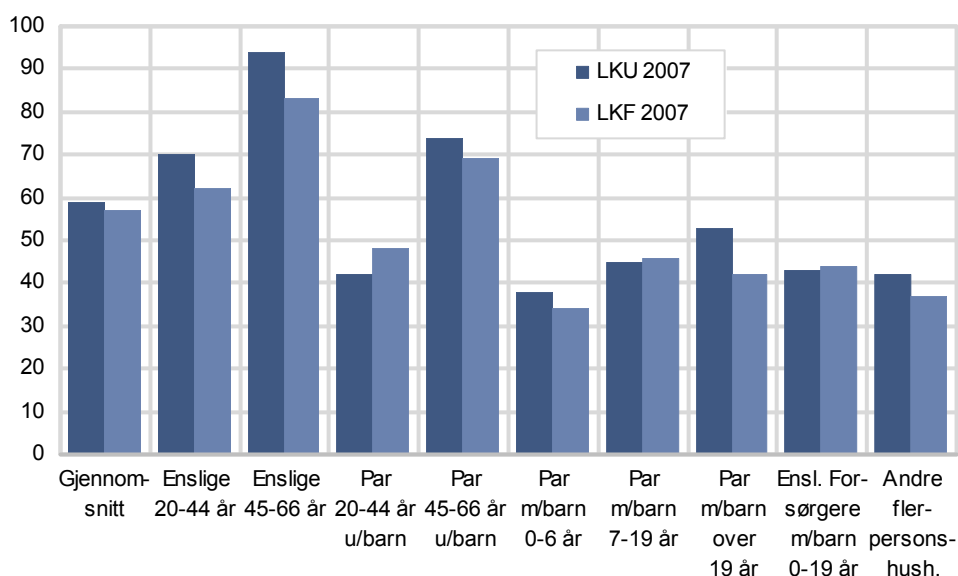
8. Boforhold og boutgifter

I dette kapitlet vil vi se på boligstørrelse, boutgifter og boutgiftsbelastning for unge uføre sammenlignet med dem som omfattes av de generelle levekårsundersøkelsene. Boutgiftene bestemmes både av leie- og eieforhold, lokalisering, og fremfor alt hvilken tilpasning man gjør ut fra inntekt og krav til boligstørrelse. Antall personer i husholdningen vil også ha betydning for boligstørrelsen. For en del av dem som har nedsatt bevegelighet kan kravet til utforming av boligen også spille en rolle for boutgiftene. Sentralitet har også betydning – LKU 2007 og LKF 2007 har ulik fordeling av respondenter etter sentralitet. Derfor har vi i dette kapitlet bare sett på de respondentene i utvalgene som bor i de mest sentrale områdene – sentralitet 3 i Tabell 3.2. Dette reduserer antall respondenter i LKF 2007 fra om lag 700 til om lag 470, og i LKU 2007 fra om lag 2500 til 1470.

8.1. Mindre boliger -

Boligstørrelse og boutgifter vil i noen grad henge sammen, imidlertid er boutgiftene også bestemt av ulik livsfase og oppsparing i boligkapital for dem som er selveiere eller har betalt innskudd. Figur 8.1 viser antall kvadratmeter etter husholdningstype.

Figur 8.1. Boligstørrelse i kvadratmeter per husholdningsmedlem etter husholdningstype, levekårsundersøkelsen 2007 (LKU 2007), og blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007)

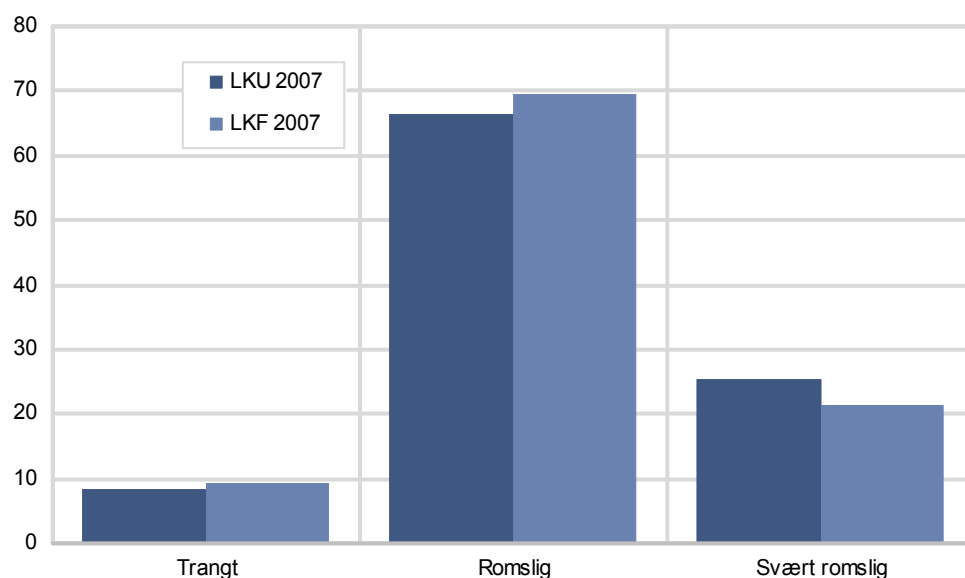
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Som figuren viser, er boligstørrelsen, regnet i antall kvadratmeter per husholdningsmedlem, for dem som ble uføre i ung alder gjennomgående om lag av samme størrelse eller noe mindre enn i gjennomsnittsbefolkningen. I alle husholdningene under ett har de som ble uføre i ung alder 57 kvadratmeter til rådighet, mens det i LKU 2007 er 59 kvadrat. For seks av de ni husholdningstypene i figuren er antall kvadratmeter per husholdningsmedlem mindre enn i referansegruppene. Imidlertid er ingen av forskjellene i figur 8.1 statistisk sett signifikant forskjellige.

I levekårssammenheng bruker Statistisk sentralbyrå bestemte kriterier for om man bor trangt, romslig eller svært romslig. En person bor trangt hvis personen bor alene på ett rom. I husholdninger med flere personer regnes det som trangboddhet når det er flere personer enn beboelsesrom. Da regnes kjøkken, bad, entre eller små rom under 6 kvm ikke som beboelsesrom. En person bor svært romslig dersom husholdningen har minst tre beboelsesrom mer enn antall personer i hus-

holdningen. De som bor ”romslig” er de som verken bor ”trangt” eller ”svært romslig”. Figur 8.2 viser andelen som bor trangt, romslig og svært romslig for dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, representert ved tverrsnittsundersøkelsen. Det er en større andel som bor trangt blant dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Det er også en større andel som bor romslig blant dem som ble uføre i ung alder, men blant dem som bor svært romslig er andelen som ble uføre i ung alder lavere enn for gjennomsnittsbefolkningen. Ingen av resultatene er statistisk signifikante.

Figur 8.2. Romslighet etter kriterier – antall rom i forhold til antall personer i husholdningen. Levekårsundersøkelsen (LKU 2007), og de som ble uføre i ung alder (LKF 2007). Prosent

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Blant spørsmålene i begge undersøkelsene er det også en egenvurdering av romslighet – spørsmålet lyder ”Hvordan passer størrelsen på boligen for [deg/dere]”. Denne viser at det er forholdsmessig færre i begge undersøkelsene som synes boligen er for stor, og forholdsvis flere som synes boligen er passe stor. Relativt mange i begge utvalgene synes boligen er for liten, og blant dem som ble uføre i ung alder er denne andelen signifikant større sammenlignet med referansegruppen (tverrsnittsundersøkelsen).

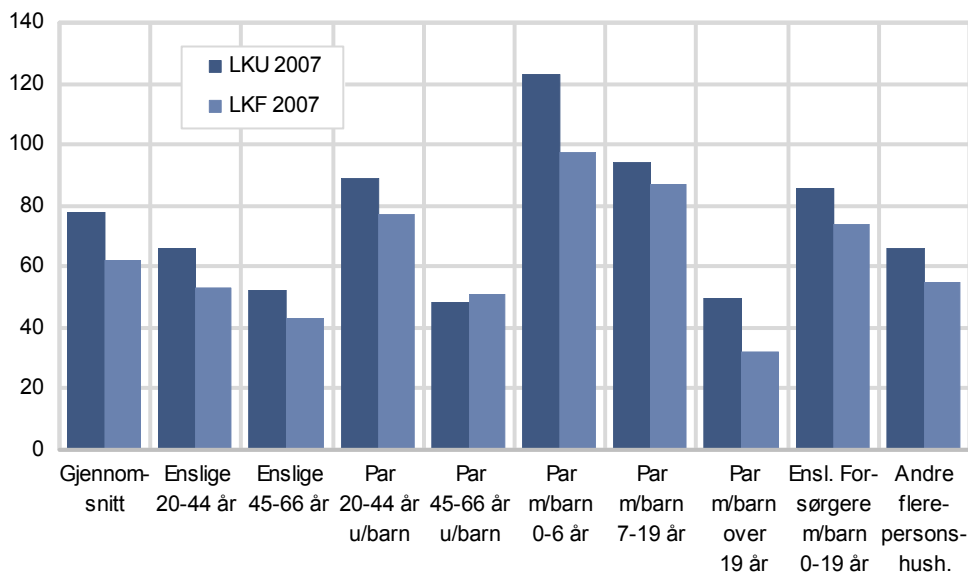
Konklusjonen er at de som ble uføre i ung alder i store trekk har om lag det samme boarealet til rådighet per husholdningsmedlem som i gjennomsnittsbefolkningen, kanskje noe mindre.

8.2. - og lavere boutgifter

Figur 8.3 viser gjennomsnittlige, årlige boutgifter per husholdning etter husholdningstype. Boutgiftene omfatter husleie/fellesutgifter, samt renter og avdrag på boliglån.

Figuren viser at boutgiftene for dem som ble uføre i ung alder (0-25 år eller med medfødt uførhet) er lavere enn referansetallene fra tverrsnittsundersøkelsen for alle typer av husholdninger unntatt ”Par 45-66 år uten barn”. Resultatene er statistisk signifikant lavere blant dem som ble uføre i ung alder for gruppene ”Enslige 20-44” og ”Par m/barn 0-6 år” – de øvrige er ikke statistisk signifikant forskjellige, noe som kommer av at forskjellene og/eller utvalgene er små. Gjennomsnittet for alle husholdninger er statistisk forskjellig, og her er boutgiftene for dem som ble uføre i ung alder 79 prosent av boutgiftene for befolkningen ellers – om lag 78 000 kroner per år i LKU 2007 og 62 000 i LKF 2007.

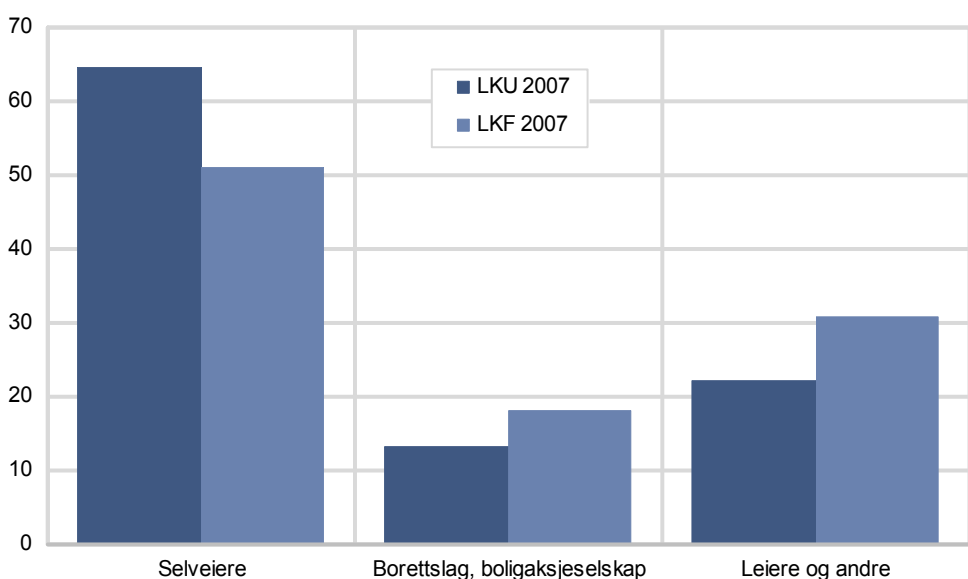
Figur 8.3. Boutgifter i tusen kroner per år etter husholdningstype. Levekårsundersøkelsen 2007 (LKU2007), og de som ble uføre i ung alder (LKF 2007)

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Årsaken til forskjeller i boutgifter mellom dem som ble uføre i ung alder og referansegruppen i tverrsnittsundersøkelsen kan være at det er en større andel som leier blant de uføre, men også at de som vist i forrige avsnitt har noe mindre boliger. Eierforhold er vist i figur 8.4 og figuren indikerer at de som ble uføre i ung alder i mindre grad er selveiere eller borettslavere, og i større grad leier bolig. Leiere har vanligvis ikke lån knyttet til boligen, og dermed ikke avdrag på lån, noe selveiere og borettslavere ofte har. I LKU 2007 er 78 prosent av husstandene selveiere, borettslavere eller bor i bolig i boligaksjeselskaper, blant dem som ble uføre i ung alder er andelen 69 prosent. Å bryte ned tallene på for eksempel husholdningstype vil ikke gi særlig mening fordi utvalgene er for små til å gi signifikante resultater.

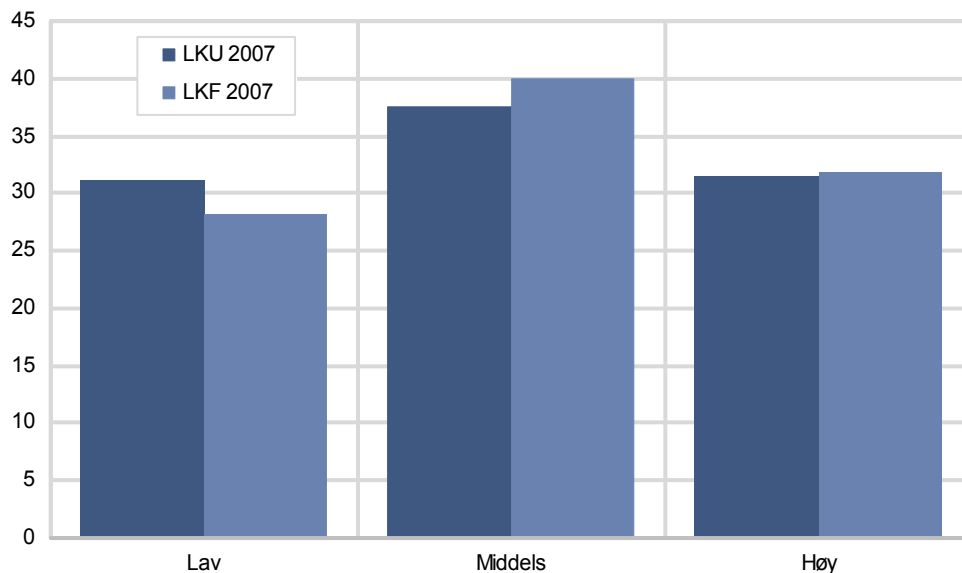
Figur 8.4. Andeler selveiere, beboere i borettslag og boligaksjeselskap og leiere i prosent. Levekårsundersøkelsen 2007 (LKU2007), og de som ble uføre i ung alder (LKF2007). Prosent

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

En vanlig indikator i levekårssammenheng er *boutgiftsbelastning*. Når boutgiftene utgjør mindre enn 10 prosent av nettoinntekten regnes boutgiftsbelastningen som lav. Når boutgiftene utgjør minst 25 prosent av nettoinntektene i husholdningen, regnes boutgiftsbelastningen som høy. Figur 8.5 viser boutgiftsbelastningen for gjennomsnittsbefolkningen og for dem som ble uføre i ung alder.

Figur 8.5. Boutgiftsbelastning for dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007), sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). Prosent

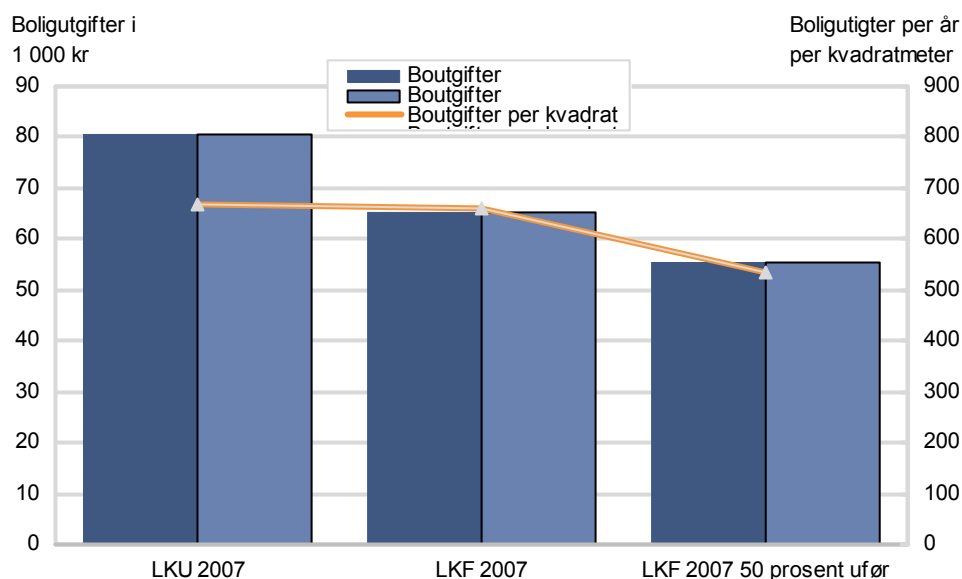
Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figuren viser at de som ble uføre i ung alder har om lag samme fordeling når det gjelder lav, middels og høy boutgiftsbelastning for husholdningen, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. I gjennomsnittsbefolkningen er det en noe mindre andel som har lav boutgiftsbelastning og en noe større andel som har middels boutgiftsbelastning sammenlignet med dem som ble uføre i ung alder. Forskjellene er ikke statistisk signifikante.

Det er store variasjoner i boligprisene i ulike deler av landet, men også innen lokalområdene. Dette er vi ikke i stand til å fange opp med det datamaterialet vi har til rådighet. Når det, til tross for at de som ble uføre i ung alder har vesentlig lavere husholdningsinntekter, ikke er større forskjeller på boligøkonomiske indikatorer mellom gjennomsnittsbefolkningen og dem som ble uføre i ung alder, kan dette komme av at det er mulig å "velge" boutgifter ved valg av bostedsstrøk. Norsk eiendomsmeklerforbund har detaljerte prisindikatorer for boliger i ulike bydeler i Oslo. For eksempel for leiligheter viser disse indikatorene for mai 2009 at prisene i de ulike bydelene i Oslo varierer fra 70 til 130 prosent av gjennomsnittsprisene i Oslo. Ser vi på Akershus, er prisene på leiligheter i mai 2009 84 prosent av gjennomsnittsprisene i Oslo, og de tettest befolkede områdene i Akershus ligger nær Oslo. I tillegg til at de som ble uføre i ung alder velger noe mindre boliger, og i større grad leier enn å eie, kan lokalisering forklare at forskjellene ikke er større mellom dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

I datagrunnlaget denne rapporten bygger på, er det bare for dem som ble uføre i ung alder og som i 2007 var minst 50 prosent uføre vi kan få noe belegg for å kunne si at de som har nedsatt funksjonsevne kan ha valgt rimeligere bolig. Figur 8.6 viser boutgifter i forhold til antall medlemmer av husholdningen og boutgifter i forhold til boligareal.

Figur 8.6. Boutgifter for dem som ble uføre i ung alder og for dem av disse som i 2007 var minst 50 prosent uføre (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). 1000 kroner per år og kroner per kvadrat/år

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

For dem som ble uføre i ung alder, men som ikke hadde uførhetsgrad på minst 50 prosent i 2007 er det ikke vesentlig forskjell i forhold til gjennomsnittsbefolkningen – litt mindre størrelse på boligen og dermed mindre boutgifter. Imidlertid har mindre boliger ofte en høyere kvadratmeterpris, og for dem som ble uføre i ung alder er boutgiftene per kvadrat noe større enn ellers.

For dem som var minst 50 prosent uføre i 2007 er både boutgiftene per husholdningsmedlem og boutgifter per kvadrat en god del lavere enn for både gjennomsnittsbefolkningen og dem som ble uføre i ung alder (men som ikke hadde minst 50 prosent uførhetsgrad i 2007). Eie-/leieforhold har også betydning.

8.3. Boforhold oppsummert

Det er en større andel av dem som ble uføre i ung alder som bor trangt sammenlignet med befolkningen ellers. Etter de kriteriene som Statistisk sentralbyrå bruker for trang/romslig bolig (antall rom i forhold til antall personer i husholdningen), er tendensen at det er en større andel av dem som ble uføre i ung alder som bor trangt eller romslig sammenlignet med befolkningen ellers, og en mindre andel som bor svært romslig. Også i et spørsmål om hvordan respondentene selv vurderer boligen, er det en større andel av dem som ble uføre i ung alder synes boligen er for liten, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

I store trekk har de som ble uføre i ung alder lavere boutgifter i alt enn befolkningen for øvrig. En av årsakene er at det er forholdsmessig flere som leier blant dem som ble uføre i ung alder – disse har i langt mindre grad utgifter til lån. Et annet forhold kan være at de som ble uføre i ung alder velger å bo i områder der boligene er rimelige eller der leiene er lave – dette er forhold som ikke kan belyses med det datamaterialet vi har til rådighet, men når det gjelder dem med uførhetsgrad på minst 50 prosent kan dette være tilfelle.

9. Hverdagslivet – sosial kontakt og aktiviteter

I det følgende skal vi se på hvordan hverdagslivet arter seg for dem som hadde sykdom eller nedsatt funksjonsevne i ung alder med hensyn til sosial kontakt, deltakelse i ulike aktiviteter og organisasjonsliv. Det er flere generelle undersøkelser som har like eller lignende spørsmål som i LKF 2007, og vi skal se på forskjellene mellom personer som ble uføre i ung alder sammenlignet med befolkningen ellers der spørsmålene gjør dette mulig.

Levekårsundersøkelsen 2008 om helse har en rekke spørsmål om sosial kontakt som er sammenlignbare med levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007). Kultur- og mediebruksundersøkelsen 2008 har spørsmål om kinobesøk og deltakelse som tilskuer på idrettsarrangement som er sammenlignbare med LKF 2007.

9.1. Sosial kontakt som folk flest

Samordnet levekårsundersøkelse 2008 (LKU 2008) er har tilsvarende spørsmål om sosial kontakt som levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 (LKF 2007), og vi har valgt å sammenligne LKF 2007 med LKU 2007. I dette kapitlet skal vi se om de som ble uføre i ung alder skiller seg fra gjennomsnittsbefolkningen når det gjelder sosial kontakt.

Spørsmålene lyder omtrent som følgende i LKF 2007 (og spørsmålene i LKU 2008 lar seg lett konvertere til sammenlignbare verdier på de få punktene det er forskjeller):

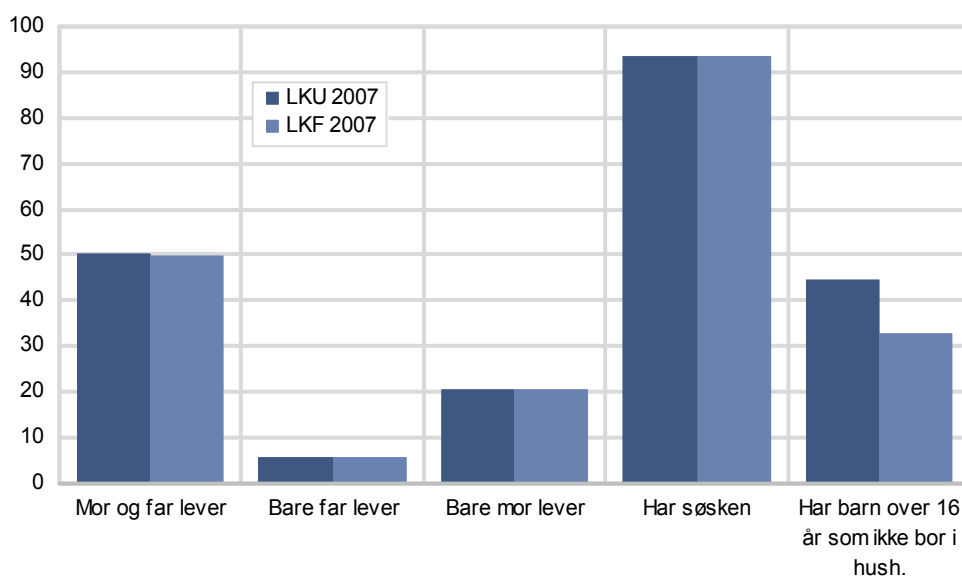
- ”Lever dine foreldre?” og ”Hvor ofte omtrent treffer du dine foreldre/din far/din mor?”
- ”Har du søsken?” og ”Hvor ofte omtrent treffer du noen av dine søsken?”
- ”Du har tidligere fortalt at du har barn som er over 16 år og som har flyttet hjemmefra.” og ”Omtrent hvor ofte treffer du noen av dem?”
- ”Bortsett fra medlemmer av din egen familie, har du noen gode venner på stedet der du bor?”
- ”Har du noen gode venner andre steder? ”
- ”Hvor ofte omtrent er du sammen med gode venner?”
- ”Bortsett fra medlemmer av din egen familie, har du noen som står deg nær, og som du kan snakke fortrolig med?”
- ”Hvor mange står deg så nær at du kan regne med dem hvis du får store personlige problemer?”

For de fleste av disse forholdene er det knapt nok noen forskjell på dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, representert ved tverrsnittsundersøkelsen 2008.

Figur 9.1 viser slektskap – hvorvidt respondenten har mor og/eller far i live, og om de har søsken, og barn over 16 år som ikke bor i husholdningen.

Som figur 9.1 viser, er det ingen forskjell i slektskapsforhold på dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen, bortsett fra barn over 16 år som ikke bor i husholdningen. Om lag 50 prosent har mor og far i live i de to utvalgene. I begge utvalgene har underkant av 6 prosent bare far i live, og 20-21 prosent har bare mor i live. 93-94 prosent av respondentene i begge utvalgene har søsken. Når det gjelder barn over 16 år som ikke bor i husholdningen er det en forskjell, og forskjellen er statistisk signifikant. I gjennomsnittsbefolkningen er det 45 prosent av respondentene som oppgir at de har barn over 16 år som ikke bor i husholdningen, mens det blant dem som ble uføre i ung alder er en andel på 33 prosent. Noe av forskjellen kan komme av at det er forholdsvis mange flere som er enslige blant dem som ble uføre i ung alder, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.

Figur 9.1. Andel av respondentene som har mor og/eller far i live, søsken, og barn over 16 år som ikke bor i husholdningen i gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2008) og blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007). Prosent

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2008 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

På spørsmålet om ”Hvor ofte omtrent er du sammen med gode venner?” er det dessverre ikke sammenlignbarhet mellom LKF 2007 og LKU 2008 fordi dette spørsmålet i LKF 2007 bare ble rettet til de som hadde svart at de har ”gode venner andre steder.”

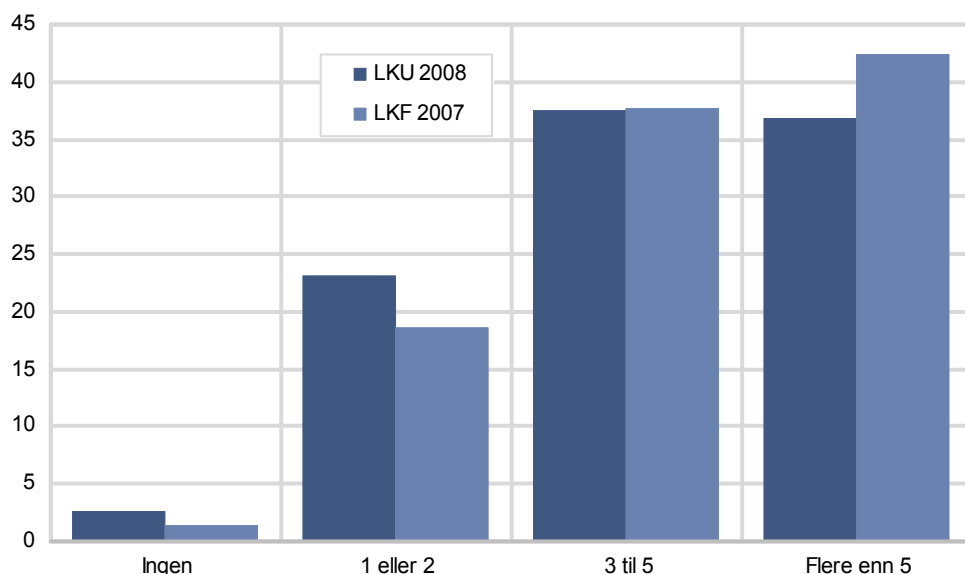
Det er ikke store forskjellene når det gjelder kontakt med foreldre, søsken og barn blant dem som ble uføre i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen, representert ved LKU 2008, og de forskjellene vi har funnet er knapt nok i noe tilfelle statistisk signifikant i en univariat sammenligning – ufør i ung alder mot gjennomsnittsbefolkningen. Både for hvor ofte man er sammen med foreldrene, søsknene og barn over 16 år som ikke hører til husholdningen, er det fem svaralternativer:

- Daglig
- Ukentlig
- Månedlig
- Noen ganger i året
- Sjeldnere enn hvert år

Hvis vi analyserer datasettene med multivariat analysemetode finner vi forskjeller. Ved bruk av logistisk regresjon og en responsvariabel som bare skiller mellom daglig og ukentlig kontakt på den ene siden, og månedlig, noen ganger i året eller sjeldnere enn hvert år på den andre siden, finner vi at de som ble uføre i ung alder i mindre grad hadde daglig eller ukentlig kontakt enten med foreldrene, søsken eller barn, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Om lag 57 prosent av dem som ble uføre i ung alder hadde daglig eller ukentlig kontakt, mens andelen i gjennomsnittsbefolkningen var 63 prosent. Da er det kontrollert for kjønn og alder. Hvorvidt respondenten levde i parforhold eller ikke har knapt nok noen forklaringskraft. Kjønn hadde liten forklaringskraft. Derimot hadde alder og uførhet i ung alder god forklaringskraft, men gjorde ikke sterkt utslag. Beregningsresultatene er vist i vedlegg A, tabell A2.

Det er også verdt å nevne at de som ble uføre i ung alder har flere å få hjelp av hvis de får store personlige problemer. For eksempel har 42 prosent av de som ble uføre i ung alder fem eller flere å søke hjelp hos, mens det for gjennomsnittsbefolkningen er 37 prosent. Alle svaralternativene er vist i figur 9.2, og alle unntatt ”3 til 5”, er signifikant forskjellige statistisk sett.

Figur 9.2. Hvor mange står respondenten så nær at hun/han kan regne med dem hvis du får store personlige problemer, de som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2008). Prosent

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2008 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Blant dem som ble uføre i ung alder er det færre som har fortrolige utenom familien å snakke med – andelen er 87 prosent mens det i gjennomsnittsbefolkningen er 95 prosent som har fortrolige å snakke med. Blant dem som ble uføre i ung alder har 85 prosent venner på stedet de bor, for gjennomsnittsbefolkningen er andelen 90 prosent. Begge disse forskjellene er statistisk signifikante.

9.2. Hverdagslivet vanskeligere

Et generelt spørsmål som ble brukt i screening-undersøkelsen i LKF 2007 er følgende:

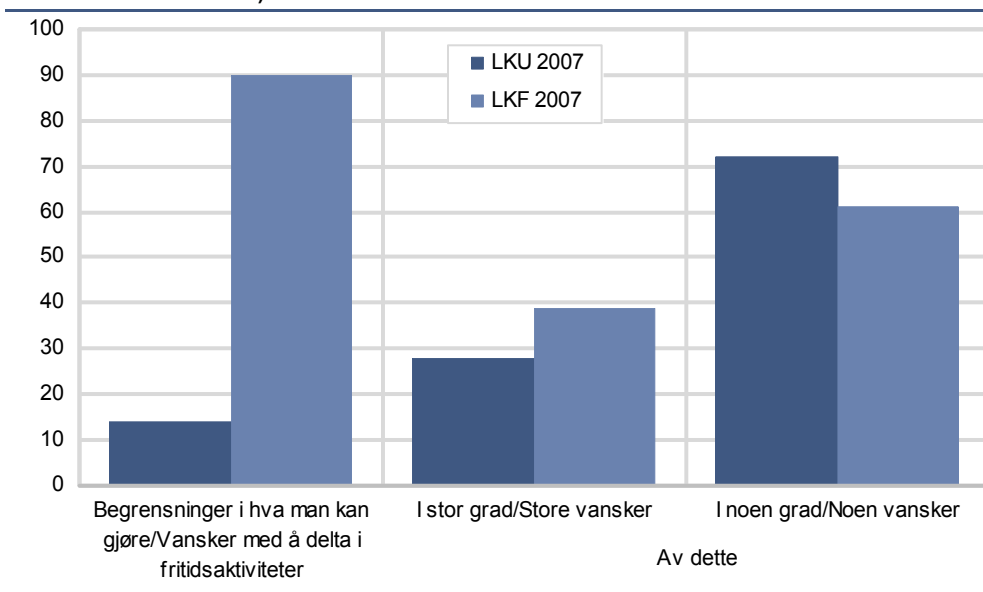
Påvirker vanskene eller sykdommen(e) på noen måte hverdagen din, slik at det fører til begrensninger i hva du kan gjøre? For eksempel i forhold til arbeid, utdanning, husarbeid, fritidsaktiviteter, hvor du kan dra eller annet?
 Hvis Ja:
 Vil du si at det påvirker hverdagen din i stor grad, i noen grad eller i liten grad?

I tverrsnittundersøkelsen 2007 (LKU 2007) er følgende, noenlunde sammenlignbare spørsmål dette:

Har du på grunn av varige helseproblemer eller funksjonshemming ... vansker med å delta i fritidsaktiviteter, og vil du i så fall si ... store vansker, noen vansker eller ingen vansker.

Figur 9.3 viser fordelingen av svar. Om lag 14 prosent av gjennomsnittsbefolkningen i alderen 20-66 år sier de har store vansker eller noen vansker med å delta på fritidsaktiviteter. For dem som ble uføre i ung alder er det 90 prosent som sier det er begrensninger i hva de kan gjøre, foruten med fritidsaktiviteter også med arbeid, utdanning og husarbeid. Variablene er med andre ord ikke helt like, men dette gir en pekepinn på funksjon i forhold til aktiviteter, og det er ikke urimelig å anta at dersom det er problemer med fritidsaktiviteter, så vil det også inkludere andre aktiviteter, som husarbeid, utdanning osv.

Figur 9.3. Begrensninger i hva de som ble uføre i ung alder kan gjøre og vansker med å delta i fritidsaktiviteter (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen LKU 2007). Prosent

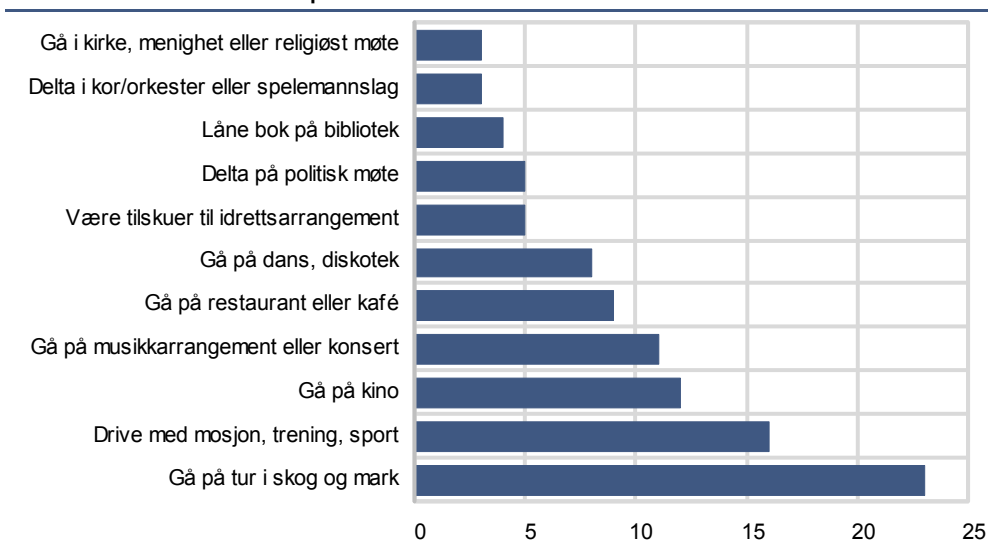

I tillegg til at det synes å være en langt større andel som opplever begrensninger blant dem som ble uføre i ung alder, er det en større andel som i *stor grad* har vansker, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. 39 prosent av dem som ble uføre i ung alder har i stor grad vansker, mens 28 prosent av gjennomsnittsbefolkningen som opplevde begrensninger hadde store vansker.

Det er en rekke spørsmål i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne knyttet til fritidsaktiviteter. Imidlertid er disse i det store og hele ikke sammenlignbare med andre undersøkelser, bortsett fra spørsmål om i hvilken grad respondenten har vært tilskuer på idrettsarrangement og om respondenten har gått på kino. De som ble ufør i ung alder er på kino om lag som befolkningen ellers, men går i mindre grad på idrettsarrangement.

Fysisk utfoldelse i form av tur i skog og mark, mosjon, trening og sport er de aktivitetene som i størst grad ønskes i større utstrekning, men som er forhindret av tilgjengelighet. 23 prosent ønsker i større grad å gå tur i skog og mark, og 16 prosent ønsket i større grad å drive med mosjon, trening og sport. Svarfordelingen er vist i figur 9.4

Figur 9.4. Prosentvis andel av dem som ble uføre i ung alder som ønsker at de i større grad kan være med på ulike aktiviteter

Kilde: Lvekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

9.3. Deltar i samfunnet som folk flest

Vi skal nå se på deltakelse i organisasjonslivet for dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med befolkningen for øvrig – både med hensyn til i hvilken grad man er medlem i ulike organisasjoner og hvor mange organisasjoner man er medlem av. Dessuten har vi opplysninger om aktivitetsnivået for dem som er medlemmer.

I tverrsnittundersøkelsen 2007 (LKU 2007) og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 (LKF 2007) er det stilt en rekke spørsmål om organisasjonsdeltakelse som er nærmest identiske i de to undersøkelsene. I LKU 2007 er det stilt spørsmål om flere organisasjoner enn i LKF 2007, men organisasjonstypene som er spesifisert er i stor grad sammenlignbare mellom de to undersøkelsene. Spørsmålene i de to undersøkelsene som kan sammenlignes er følgende (ordlyden fra LKF 2007):

Medlem av:

- fagforening eller arbeidstakerorganisasjon
- politisk parti
- kristelig eller religiøs forening
- idrettslag eller idrettsforening
- kvinneorganisasjon, husmorlag, bondekvinnelag, kvinnesaksforening
- helselag, sanitetsforening, Røde Kors, e.l.
- interesseorganisasjon for funksjonshemmede, pasientgruppe, selvhjelpsgruppe e.l.
- musikkforening, korps, sangkor, teatergruppe, kunstforening e.l.
- solidaritets- eller menneskerettighetsorganisasjon.

Figur 9.5 viser forskjellene i organisasjonsmedlemskap blant dem som ble ufør i unge alder, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. For mange av organisasjonene/foreningene er det lite eller nær sagt ingen forskjell mellom dem som ble uføre i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen, både når det gjelder medlemskap og aktivitet som medlem. Der det er noe forskjell, er det likevel ikke alltid snakk om statistisk signifikans.

Naturlig nok er det forskjell når det gjelder medlemskap i interesseorganisasjoner for funksjonshemmede. Om lag 16 prosent av dem som ble uføre i ung alder oppgir at de er medlemmer av slike organisasjoner. For gjennomsnittsbefolkningen er andelen i 4 prosent. Både medlemmer av helselag m.v. og interesseorganisasjoner for funksjonshemmede m.v. oppga i større grad at de var svært aktive eller noe aktive blant dem som ble uføre i ung alder, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Disse forskjellene er imidlertid ikke statistisk signifikante.

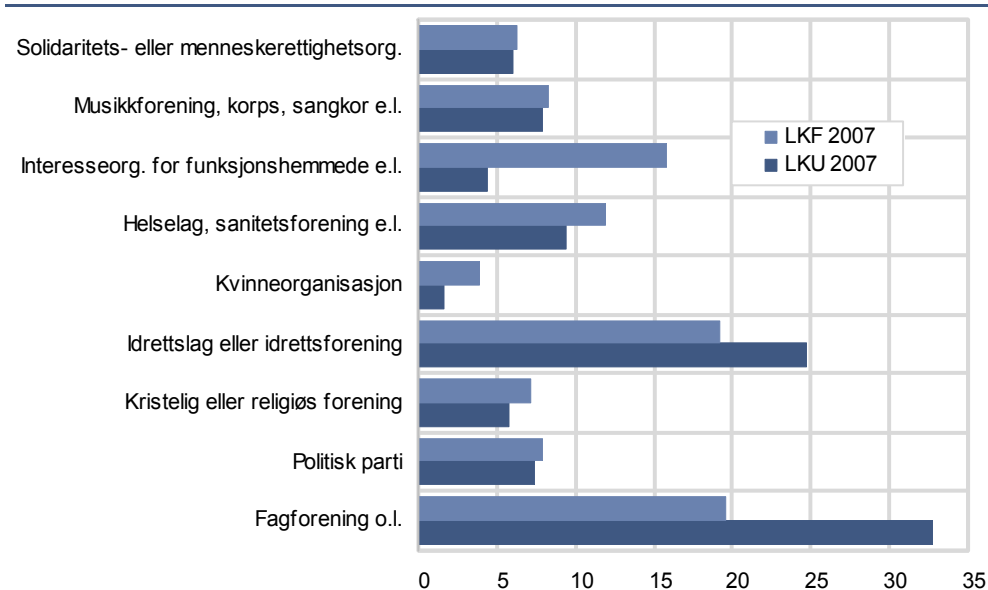
For medlemskap i idrettslag/idrettsforeninger er det en signifikant forskjell. Om lag 19 prosent av dem som ble uføre i ung alder oppgir at de er medlem i idrettslag eller idrettsforening. I gjennomsnittsbefolkningen er andelen 27 prosent.

I LKF 2007 er det en større andel som er medlemmer av kvinneorganisasjoner, 6,4 prosent, mot 3,6 prosent i tverrsnittundersøkelsen, men strengt tatt er ikke dette signifikant. En større kvinneandel i LKF 2007 sammenlignet med LKU 2007 bidrar til å forklare noe av forskjellen.

Organisasjonsdeltakelse kan også måles i antall organisasjoner respondentene er medlemmer av. Figur 9.6 viser andelen i prosent som ikke er medlemmer av noen organisasjoner (her er ubesvarte inkludert), medlemmer i én organisasjon, medlemmer i to organisasjoner og medlemmer av tre eller flere organisasjoner. Det er en større andel av dem som ble uføre i ung alder som ikke er medlemmer av organisasjoner enn hos gjennomsnittsbefolkningen. Figuren viser at det ikke er vesentlig forskjell mellom dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med

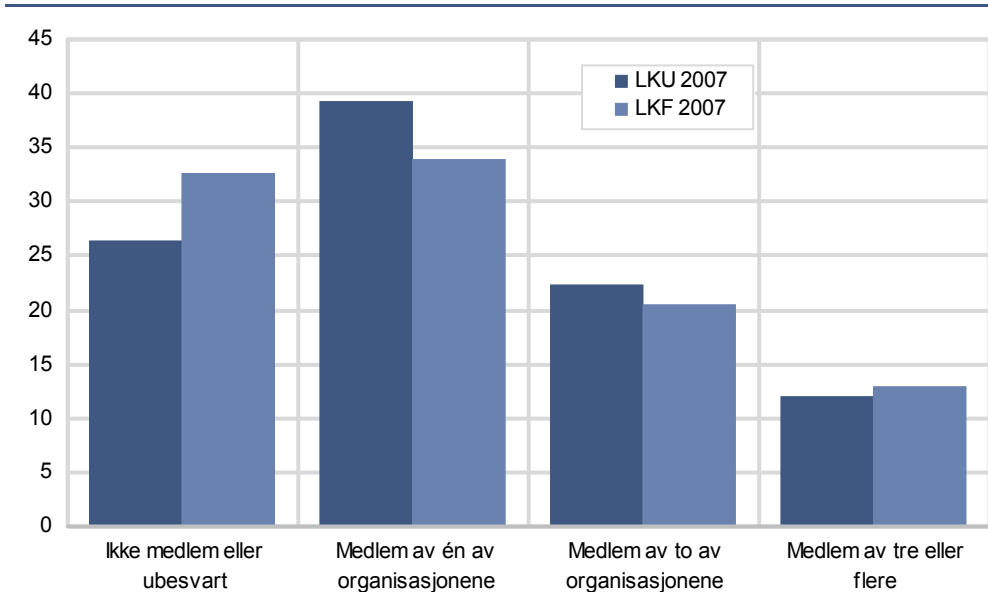
gjennomsnittsbefolkningen når det gjelder hvor mange organisasjoner man er medlem av.

Figur 9.5. Medlemskap i organisasjoner blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og i gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007)

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figur 9.6. Andelene av dem som ble uføre i ung alder etter medlemskap i ulike organisasjoner (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). Prosent

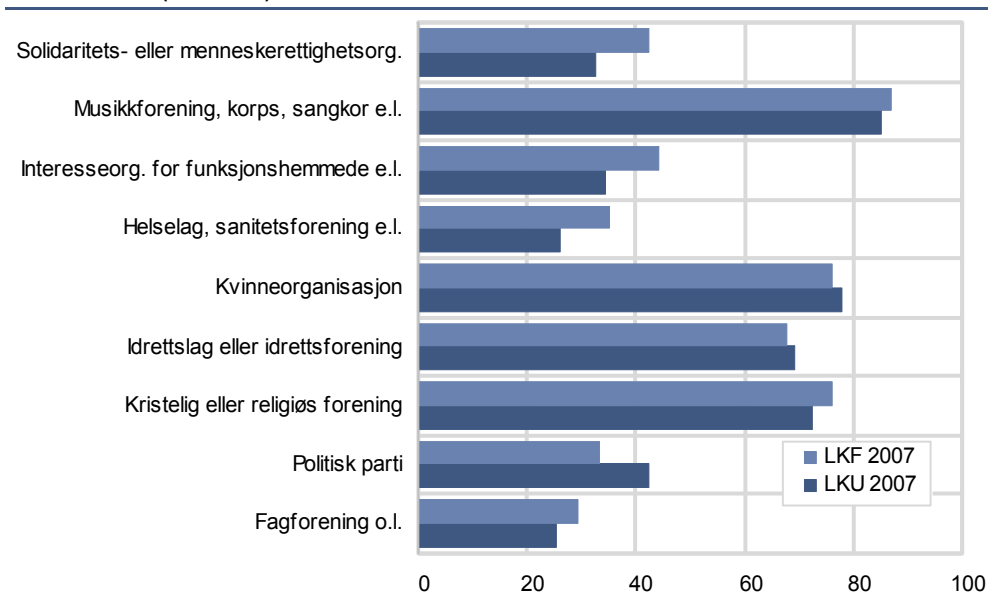

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Forskjellene mellom dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med befolkningen ellers er statistisk signifikant for ikke-medlemskap og medlemskap i én organisasjon.

Det er også spurt om i hvilken grad respondentene er aktive i de respektive organisasjonene/foreningene – svært aktiv, noe aktiv, og passiv. Figur 9.7 viser fordelingen av dem som er svært aktiv eller noe aktiv i organisasjonene de er medlemmer av.

Figur 9.7. Andel medlemmer blant dem som ble uføre i ung alder som er svært eller noe aktive i organisasjoner (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittbefolkningen (LKU 2007)

Kilder: Levekårsundersøkelsen 2007 og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007. Statistisk sentralbyrå.

Figuren viser at det ikke er vesentlige forskjeller mellom de to gruppene – de som ble uføre i ung alder sammenlignet med befolkningen ellers. Det er noe større aktivitet i interesseorganisasjoner for funksjonshemmede og lignende, helselag osv. samt solidaritets- og menneskerettighetsorganisasjoner blant dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med befolkningen ellers. Ingen av forskjellene er statistisk signifikante, antall observasjoner er for få til at vi med sikkerhet kan si at det er forskjeller.

9.4. Oppsummering om sosial kontakt og aktiviteter

Sammenlignet med befolkningen ellers uttrykker de som ble uføre i ung alder at de opplever begrensninger i hverdagen når det gjelder en rekke gjøremål – arbeid, utdanning, husarbeid, fritidsaktiviteter osv. 90 prosent sier de opplever begrensninger, mens 14 prosent av befolkningen eller opplever begrensninger. Blant dem som opplever begrensninger er det en større andel blant dem som ble uføre i ung alder som i stor grad opplever slike begrensninger – 39 prosent mot 28 prosent blant befolkningen for øvrig.

Kontakt med slekt og familie er omtrent lik i de to gruppene. Blant dem som ble uføre i ung alder er det i store trekk minst like mange, kanskje noen flere, som står en så nær at de kan regne med hjelp ved for eksempel store personlige problemer.

Det er en ganske stor andel av dem som ble uføre i ung alder som gjerne skulle ha vært med på mer av aktiviteter som å gå i skog og mark, drive med trening og mosjon, gå på kino, konserter og restauranter/kafeer – her har vi imidlertid ingen mulighet til å sammenligne med befolkningen ellers.

En mindre andel av dem som ble uføre i ung alder er medlemmer i organisasjoner, men forskjellene mellom gjennomsnittsbefolkningen og dem som ble uføre i ung alder er ikke veldig stor. De som er medlemmer har om lag det samme aktivitetsnivået som ellers.

10. Oppsummering og konklusjoner

De som ble uføre i ung alder – dvs. sykdom eller nedsatt funksjonsevne i alderen før fylte 25 år - har tilsynelatende sosial kontakt og deltakelse i organisasjonslivet omtrent som gjennomsnittsbefolkningen på de indikatorene vi har sett på, men på de fleste andre indikatorene er det forskjeller – større eller mindre.

Det er en overvekt som ikke vurderer sin egen helse som meget god og en overvekt av dem som vurderer sin helse som dårlig sammenlignet med referansegruppen. I gjøremål som går ut på å bevege seg – gå trapper, bære gjenstander og gå turer er det en overvekt av dem som har vanskeligheter, og en overhyppighet i bruk av helsetjenester sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. De som er yrkesaktive har betydelig oftere langvarig sykefravær, og en større hyppighet av slike fravær sammenlignet med andre.

Samlede inntekter er lavere enn for gjennomsnittsbefolkningen, selv når vi tar hensyn til overføringer. Dette kan ha sammenheng med lavere utdanning når det gjelder yrkesinntektene, som er en del av de samlede inntektene, men også at det er en overvekt av kvinner, som i det materialet vi har hatt til rådighet tjener mindre enn menn. Imidlertid synes sykdom eller nedsatt funksjonsevne i ung alder å ha den betydeligste virkningen på inntektsnivået, enten dette gjelder det å kvalifisere seg gjennom utdanning, som vanligvis gjelder en tidlig periode i livet, eller det å kunne skaffe seg et yrke.

Inntekter har sammenheng med å akkumulere formue, og formuen regnet som bankinnskudd og andre fordringer er lavere enn hos gjennomsnittsbefolkningen. Når det gjelder realkapitalen, som for mange av oss dreier seg om boligen vår, synes det som om de som hadde nedsatt funksjonsevne i ung alder har tilpasset seg boligmarkedet ved å velge mindre og rimeligere boliger, og både etter Statistisk sentralbyrås kriterier for trangboddhet og respondentenes egne utsagn om hvorvidt boligstørrelsen passer indikerer datamaterialet at det heller er mindre enn større boliger denne gruppen bor i, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Den økonomiske evnen, uttrykt ved betalingsvansker i sammenheng med løpende utgifter og vansker med uforutsette utgifter, er også større enn for dem som er i referansegruppen.

Figuren indikerer at dess høyere utdanning, dess høyere er andelen yrkesaktive både for dem som ble uføre i ung alder og for gjennomsnittsbefolkningen. Dessuten indikerer figuren at jo høyere utdanningen er, jo mindre er forskjellen i yrkesaktiviteten mellom dem som ble uføre i ung alder og referansegruppen. Beregningsgrunnlaget er vist i vedlegg A.

Utdanning og yrkesaktivitet er viktige forutsetninger for inntektene. Kortere utdanning, lavere inntekter for dem som er yrkesaktive, og lavere yrkesdeltakelse er kjennetegn for dem som ble uføre i ung alder sammenlignet med referansegruppen – gjennomsnittsbefolkningen, her representert gjennom levekårsundersøkelsene. Når vi kontrollerer for ulike forklaringsvariable, viser beregninger at gapet mellom dem som ble uføre i ung alder og gjennomsnittsbefolkningen når det gjelder yrkesdeltakelse reduseres betydelig med økende grad av utdanning – vi regner dette som et nøkkelfunn.

Referanser

Bjørshol 2008: Levekårsundersøking blant personar med nedsett funksjonsevne 2007. Dokumentasjonsrapport. Notater 2008/65. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/00/90/notat_200865/notat_200865.pdf

Bø, Inger og Håland, Tor Petter 2002: Dokumentasjon av arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Notater 2002/24. Statistisk sentralbyrå

FFO 2007: Har sett på unge uføres situasjon.
<http://www.ffe.no/no/Sidemeny/Aktuelt/Levekar/Unge-ufore/Har-sett-pa-unge-ufores-situasjon/>

Otnes, Berit 2009: Helseutgifter, økonomi og levekår for personer med nedsatt funksjonsevne. Foreløpig rapport. Notater 2009/29. Statistisk sentralbyrå

Ringdal, Kristen 2001: Enhet og mangfold. Oslo, Fagbokforlaget.

Rørvik, Therese 2007: Samordnet levekårsundersøkelse 2006 – Tverrsnitt. Tema: Arbeidsmiljø. Notater 2007/47. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/06/02/notat_200747/notat_200747.pdf

Rørvik, Therese 2008: Samordnet levekårsundersøkelse 2007 – Tverrsnitt. Tema: Boforhold. Dokumentasjonsrapport. Notater 2008/37. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/05/03/notat_200837/notat_200837.pdf

SSB 2001: Norsk standard for utdanningsgruppering. C617, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/04/90/nos_c617/nos_c617.pdf

Tufte, Per Arne (2000): En intuitiv innføring i logistisk regresjon. Arbeidsnotat nr. 8 2000. Statens institutt for forbruksforskning SIFO.
http://www.sifo.no/files/file48351_arbeidsnotat08-2000web.pdf

Vaage, Odd 2009: Norsk kulturbarometer 2008. Statistiske analyser nr. 107. Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/emner/07/02/kulturbar/>

Wilhelmsen 2009: Samordnet levekårsundersøkelse 2008. Tverrsnittsundersøkelsen. Dokumentasjonsrapport. Notater 2009/40. Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/00/90/notat_200940/notat_200940.pdf

Resultater av regresjonsberegninger

Vi har brukt såkalt logistisk regresjon for å forklare i hvilken grad og på hvilken måte ulike variable påvirker responsvariabelen - den variabelen som skal forklares. I logistisk regresjon kan vi vise hvordan hver forklaringsvariabel *isolert sett* påvirker responsvariabelen. (For inntekt har vi brukt ordinær lineær regresjon.)

En beregnet sannsynlighet P for en responsvariabel med to utfall, eller verdier (0 eller 1), i en logistisk regresjon er definert som

$$P = 1/(1+e^{-(\beta)}) = 1/(1+e^{-(\text{konstant}+\text{koefisient1}*\text{variabel1}+\text{koefisient2}*\text{variabel2}+\dots))}$$

der e er den naturlige logaritmen. (I Microsoft Excel kan P skrives som funksjonen $1/(1+\text{eksp}(-\beta))$.)

Høye verdier for Wald-kji-kvadrattesten og lave verdier for signifikansnivået indikerer ”gode” resultater. For Wald-kji-kvadrattesten er verdier over 3,84 ved 5 prosent signifikansnivå ”gode” verdier.

Utdanning

En logistisk regresjonsmodell for utdanning – utdanning mindre enn 12 år og minst 12 år:

(Utdanning) = funksjon av (kjønn, alder, uførhet)

Beregnete koefisienter for denne modellen med utgangspunkt i levekårsundersøkelsen 2007 (LKU 2007) og levekår blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007) blir da som i tabell A1.

Tabell A1. Minst 12 års utdanning – regresjonskoefisienter og testverdier, ufør i ung alder

Forklaringsvariable	Koefisienter	Standard-avvik	Wald kji-kvadrat	Signifikans-nivå
Konstant	2,5324	0,1813	195,2059	<,0001
Kjønn	-0,1123	0,0756	2,2073	0,1374
Alder	-0,0393	0,00297	175,2262	<,0001
Uførhet	-0,6409	0,0897	51,0734	<,0001

Tabell A2. Minst 12 års utdanning – regresjonskoefisienter og testverdier, ufør i ung alder og minst 50 prosent ufør i 2007

Forklaringsvariable	Koefisienter	Standard-avvik	Wald kji-kvadrat	Signifikans-nivå
Konstant	2,2782	0,1799	160,3907	<,0001
Kjønn	-0,1072	0,0757	2,0068	0,1566
Alder	-0,0352	0,00297	140,1848	<,0001
Uførhet	-1,2838	0,1673	58,8738	<,0001

Responsvariabel:

Utdanning = 0 når utdanningen hadde en varighet av minst 12 år (referanse), og
Utdanning = 1 når utdanningen var mindre enn 12 år

Forklaringsvariable:

Kjønn:

Mann=1

Kvinne=2

Alder i antall år: Alder på intervju tidspunktet

Uførhet i tabell A1

Gjennomsnittsbefolkningen = 0

Uførhet i ung alder = 1

Uførhet i tabell A2

Gjennomsnittsbefolkningen = 0

Uførhet i ung alder, minst 50 % i 2007 = 1

For et basisalternativ der kjønn er mann, alder er 45 år og uførhet er lik 0, vil β være:

Alternativ fra tabell A1:

$$\beta = 2,5324 - 0,1123*(\text{kjønn}) - 0,0393*(\text{alder}) - 0,6409*(\text{uførhet})$$

Den beregnede sannsynligheten blir da

$$P = 1 / (1 + e^{-(0,6516)}) = 0,657$$

dvs. at med de valgte verdiene for kjønn, alder og uførhet er en sannsynlighet på 0,657, eller 66 prosent, for at respondenten har minst 12 års utdanning, som var testkriteriet for responsvariabelen i beregningene i Tabell A1.

Alternativ fra tabell A2:

$$\beta = 2,2782 - 0,1072*(\text{kjønn}) - 0,0352*(\text{alder}) - 1,2838*(\text{uførhet})$$

Den beregnede sannsynligheten blir da

$$P = 1 / (1 + e^{-(0,587)}) = 0,643$$

dvs. at med de valgte verdiene for kjønn, alder og uførhet er en sannsynlighet på 0,643, eller 64 prosent, for at respondenten har minst 12 års utdanning, som var testkriteriet for responsvariabelen i beregningene i Tabell A2.

En logistisk regresjonsmodell for yrkesaktivitet i forhold til utdanning.
(Yrkesaktiv) = funksjon av (kjønn, alder, uførhet, utdanning)

Beregnete koeffisienter for denne modellen med utgangspunkt i levekårsundersøkelsen 2007 (LKU 2007) og levekår blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007) blir da som i tabell A1.

Tabell A3. Sammenhengen mellom yrkesaktivitet og utdanning – regresjonskoeffisienter og testverdier, ufør i ung alder og minst 50 prosent ufør i 2007

Forklaringsvariable	Koeffisienter	Standard-avvik	Wald uji-kvadrat	Signifikans-nivå
Kjønn	-0,3009	0,0857	12,3157	0,0004
Alder	-0,0330	0,00299	122,0402	<,0001
Uførhet	0,2856	0,0141	409,9181	<,0001
Utdanning antall år	-1,1417	0,1008	128,3819	<,0001

Responsvariabel:

Yrkesaktivitet = 0 når respondenten er yrkesaktiv (referanse), og

Yrkesaktivitet = 1 når respondenten ikke er yrkesaktiv

Forklaringsvariable:

Kjønn:

Mann=1

Kvinne=2

Alder i antall år: Alder på intervju tidspunktet

Uførhet

Gjennomsnittsbefolkningen = 0

Uførhet i ung alder = 1

Utdanningens varighet er basert på registeropplysninger som er klassifisert etter Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS2000) 2009/1, og estimert antall år er satt som følgende:

Ingen utdanning og førskoleutdanning	4 år
Barneskoleutdanning	7 år
Ungdomsskoleutdanning	9,5 år
Videregående skole, grunnutdanning	10,5 år
Videregående, avsluttende utdanning	12 år
Påbygging til videregående utdanning	13 år
Universitet og høyskole, lavere grad	15,5 år
Universitet og høyskole, høyere grad	17,5 år
Forskerutdanning	20 år

For et basisalternativ der kjønn er mann, alder er 45 år og uførhet er lik 0 og antall års utdanning er 12 år, vil β være:

$$\beta = -0,3009 * (\text{kjønn}) - 0,0330 * (\text{alder}) + 0,2856 * (\text{uførhet}) - 1,1417 * (\text{utdanning})$$

$$= -0,3009 * 1 - 0,0330 * 45 + 0,2856 * 0 - 1,1417 * 12 = 1,6413$$

Den beregnede sannsynligheten blir da

$$P = 1 / (1 + e^{-(1,6413)}) = 0,8377$$

dvs. at med de valgte verdiene for kjønn, alder og uførhet og utdanning er en sannsynlighet på 0,8377, eller om lag 84 prosent, for at respondenten er yrkesaktiv, som var testkriteriet for responsvariabelen i beregningene i Tabell A3.

Inntekt

En logistisk regresjonsmodell for inntekt – over og under medianen

(Lønnsinntekt over medianen) = funksjon av (kjønn, alder, uførhet, arbeidstimer, utdanning i antall år)

Beregnete koeffisienter for denne modellen med utgangspunkt i levekårsundersøkelsen 2007 (LKU 2007) og levekår blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007) blir da som i tabell A4:

Tabell A4. Minst 12 års utdanning – regresjonskoeffisienter og testverdier, ufør i ung alder

Forklaringsvariable	Koeffisienter	Standard-avvik	Wald kji-kvadrat	Signifikans-nivå
Konstant	-7,270	0,454	256,3	<,0001
Alder	0,061	0,005	171,9	<,0001
Kjønn	-0,890	0,107	69,8	<,0001
Arbeidstimer per uke	0,091	0,006	232,4	<,0001
Uførhet	-2,508	0,611	16,9	<,0001
Utdanning	0,256	0,021	150,7	<,0001

Responsvariabel:

Lønnsinntekt over medianen i levekårsundersøkelsen = 0
(referanseverdi)

Lønnsinntekt under medianen = 1

Forklaringsvariable:

Kjønn:

Mann=1

Kvinne=2

Alder i antall år: Alder på intervjudtidspunktet

Arbeidstimer per uke (timer)

Uførhet (i ung alder og minst 50 prosent i 2007)

Ja = 1

Nei = 0

Utdanning: Antall år

For et basisalternativ der kjønn er mann, alder er 45 år og uførhet i ung alder vil lønnsinntekten være:

Lønn per år = $-128335*(\text{kjønn}) + 4057*(\text{alder}) - 22707*(\text{uførhet}) + 171*(\text{arbeidstimer per uke}) + 26901*(\text{utdanning i antall år}) = 383600$

Vurdering av egen helse

En regresjonsmodell for vurdering av egen helse:

(Vurdering av egen helse) = funksjon av (kjønn, alder, uførhet, parforhold, utdanning)

Beregnete koeffisienter for denne modellen med utgangspunkt i levekårsundersøkelsen 2005 (LKU 2005) og levekår blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007) blir da som i tabell A5.

Tabell A5. Vurdering av egen helse, beregningsresultater for regresjonsmodell

Forklaringsvariable	Koeffisienter	Standard-avvik	Wald kji-kvadrat	Signifikans-nivå
Konstant	0,498	0,2518	3,91	0,0481
Kjønn	-0,147	0,0674	4,73	0,0297
Alder	-0,028	0,0027	108,6	<0,0001
Uførhet	-1,723	0,1656	108,3	<0,0001
Parforhold	0,436	0,0732	35,5	<0,0001
Utdanning	0,169	0,0152	123,6	<0,0001

Høye verdier for Wald-kji-kvadrattesten og lave verdier for signifikansnivået indikerer ”gode” resultater. For Wald-kji-kvadrattesten er verdier over 3,84 ved 5 prosent signifikansnivå ”gode” verdier.

Responsvariabel og forklaringsvariablene som ligger til grunn for beregningene i Tabell A5 er:

Responsvariabel:

Vurdering av egen helse = 0 når egen helse vurderes som ”meget god” eller ”god” (referanse), og

Vurdering av egen helse = 1 når egen helse vurderes som ”verken god eller dårlig”, ”dårlig” eller ”meget dårlig”

Forklaringsvariable:

Kjønn:

Mann=1

Kvinne=2

Alder i antall år: Alder på intervjudtidspunktet

Uførhet (i ung alder)

Ja = 1

Nei = 0

Parforhold

Ja = 1

Nei = 0

Utdanning: Antall år (som foran i dette vedlegget)

Når vi med utgangspunkt i Tabell A1 i dette vedlegget skal beregne β -en i uttrykket $P = 1/(1+e^{-\beta})$, framkommer verdien som:

$$\beta = 0,498 - 0,147*(\text{kj\o}nn) - 0,028*(\text{alder}) - 1,723*(\text{uf\o}r) + 0,436*(\text{parforhold}) + 0,169*(\text{utdanning})$$

For et basisalternativ der kj\o}nn er mann, alder er 45 \r{a}r, uf\o}rhet er lik 0, parforhold er lik 1 og utdanningens varighet er 12 \r{a}r, vil β v\ae}re:

$$\beta = 0,498 - 0,147*(1) - 0,028*(45) - 1,723*(0) + 0,436*(1) + 0,169*(12) = 1,551$$

Den beregnede sannsynligheten blir da

$$P = 1/(1+e^{-1,551}) = 0,825$$

dvs. at med de valgte verdiene for fars kj\o}nn, alder, uf\o}rhet, parforhold og utdanning er en sannsynlighet p\aa} 0,825, eller 82,5 prosent, for at respondenten vurderer sin helse som ”meget god” eller ”god”, som var testkriteriet for responsvariabelen i beregningene i Tabell A1 og sannsynligheten for at respondenten ikke vurderer sin helse som ”meget god” eller ”god” er $(100-82,5) = 17,5$ – det vil si 17,5 prosent. Resultatene av effekten av ulike verdier av forklaringsvariablene p\aa} responsvariabelen i forhold til basisalternativet er beskrevet i kapitlet om helse- og funksjonsproblemer.

Sosial kontakt

En regresjonsmodell for analysere graden av sosial kontakt kan settes som f\o}lgende:

(Graden av sosial kontakt) = funksjon av (kj\o}nn, alder, uf\o}rhet, parforhold)

Beregnete koeffisienter for denne modellen med utgangspunkt i levek\aa}rsunders\o}kelsen 2008 (LKU 2008) og levek\aa}r blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007) blir da som i tabell A6.

Tabell A6. Graden av sosial kontakt, beregningsresultater for regresjonsmodell

Forklaringsvariable	Koeffisienter	Standard-avvik	Wald	kji-kvadrat	Signifikans-niv\aa}
Konstant	-0,0333	0,1283	0,067	0,7953	
Kj\o}nn	0,0901	0,0549	2,695	0,1007	
Alder	0,0104	0,00216	22,982	<0,0001	
Parforhold	0,00313	0,0608	0,003	0,9589	
Uf\o}rhet	-0,2491	0,0827	9,067	0,0026	

Responsvariabel og forklaringsvariablene som ligger til grunn for beregningene i Tabell A5 er:

Responsvariabel:

Graden av sosial kontakt = 0 n\aa}r respondenten har daglig eller ukentlig kontakt med foreldre eller s\o}sken eller barn over 16 \r{a}r som ikke h\o}rer til husholdningen (referanse), og

Graden av sosial kontakt = 1 n\aa}r respondenten ikke oppgitt \aa} ha daglig eller ukentlig kontakt med foreldre eller s\o}sken eller barn over 16 \r{a}r som ikke h\o}rer til husholdningen

Forklaringsvariable:

Kj\o}nn:

Mann=1

Kvinne=2

Alder i antall år: Alder på intervjutidspunktet

Uførhet (i ung alder)

Ja = 1

Nei = 0

Parforhold

Ja = 1

Nei = 0

Når vi med utgangspunkt i Tabell A6 i dette vedlegget skal beregne β -en i uttrykket $P = 1/(1+e^{-\beta})$, framkommer verdien som:

$$\beta = -0,0333 + 0,0901 * (\text{kjønn}) - 0,0104 * (\text{alder}) - 0,2491 * (\text{ufør}) + 0,00313 * (\text{parforhold})$$

For et basisalternativ der kjønn er mann, alder er 45 år, uførhet er lik 0, parforhold er lik 1 og utdanningens varighet er 12 år, vil β være:

$$\beta = -0,0333 + 0,0901 * (1) - 0,0104 * (45) - 0,2491 * (0) + 0,00313 * (1)$$

Den beregnede sannsynligheten blir da

$$P = 1/(1+e^{-(0,52793)}) = 0,629$$

dvs. at med de valgte verdiene for fars kjønn, alder, uførhet og parforhold er en sannsynlighet på 0,629, eller 62,9 prosent, for at respondenten har sosial kontakt med enten foreldre, søsken eller barn utenfor husholdningen, som var testkriteriet for responsvariablene i beregningene i Tabell A6.

Vedlegg B

Tallgrunnlag for figurene i kapittel 6, Inntekt og formue

Tabell B1. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer i Figur 6.1, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år

	Personlig inntekt LKU 2007	Personlige overføringer LKU 2007	Personlige inntekter LKF 2007	Personlige overføringer LKF 2007
Gjennomsnitt	350	43	230	182
Enslige 20-44	277	24	190	181
Enslige 45-66	341	80	229	196
Par 20-44 u/barn	297	12	241	136
Par 45-66 u/barn	347	58	232	177
Par m/barn 0-6 år	390	31	260	226
Par m/barn 7-19 år	404	39	255	177
Par m/barn over 19 år	281	30	203	166
Ensl. forsørgere m/barn 0-19 år	386	100	263	209
Andre flerpersonshush.	280	35	196	151

Tabell B2. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer i Figur 6.2, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder men som ikke er registrert med minst 50 prosent uførhet i 2007 (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år

	Personlig inntekt LKU 2007	Personlige overføringer LKU 2007	Personlige inntekter LKF 2007	Personlige overføringer LKF 2007
Gjennomsnitt	350	43	317	69
Enslige 20-44	277	24	277	56
Enslige 45-66	341	80	366	111
Par 20-44 u/barn	297	12	272	47
Par 45-66 u/barn	347	58	339	56
Par m/barn 0-6 år	390	31	332	53
Par m/barn 7-19 år	404	39	335	70
Par m/barn over 19 år	281	30	324	58
Ensl. forsørgere m/barn 0-19 år	386	100	330	145
Andre flerpersonshush.	280	35	258	43

Tabell B3. Husholdningenes inntekter i alt før skatt, og av dette overføringer, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år

	Husholdnings- inntekt LKU 2007	Husholdnings- overføringer LKU 2007	Husholdnings- inntekt LKF 2007	Husholdnings- overføringer LKF 2007
Gj.sn. flerpersonshusholdninger	747	82	634	260
Par 20-44 u/barn	536	35	537	207
Par 45-66 u/barn	728	128	551	269
Par m/barn 0-6 år	783	64	608	257
Par m/barn 7-19 år	847	75	897	228
Par m/barn over 19 år	840	112	759	318

Tabell B4. Samlet personlig formue - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

	LKU 2007	LKF 2007
Gjennomsnitt	204	141
Enslige 20-44	127	121
Enslige 45-66	326	189
Par 20-44 u/barn	141	66
Par 45-66 u/barn	294	218
Par m/barn 0-6 år	171	111
Par m/barn 7-19 år	179	141
Par m/barn over 19 år	280	114
Ensl. forsørgere m/barn 0-19 år	160	147
Andre flerpersonshush.	161	62

Tabell B5. Samlet formue i husholdningen - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

	LKU 2007	LKF 2007
Gjennomsnitt	401	302
Par 20-44 u/barn	245	197
Par 45-66 u/barn	637	432
Par m/barn 0-6 år	323	259
Par m/barn 7-19 år	377	385
Par m/barn over 19 år	798	524
Ensl. forsørgere m/barn 0-19 år	153	172
Andre flerpersonshush.	354	154

Tabell B6. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter eie-/leieforhold i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

	LKU 2007	LKF 2007
Selveiere	1147	1119
Borettslag, boligaksjeselskap	887	703
Leiere	234	234

Tabell B7. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter husholdningstype i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner

	LKU 2007	LKF 2007
Gjennomsnitt	910	770
Enslige 20-44	531	541
Enslige 45-66	434	381
Par 20-44 u/barn	1003	909
Par 45-66 u/barn	801	683
Par m/barn 0-6 år	1602	1376
Par m/barn 7-19 år	1305	1487
Par m/barn over 19 år	1051	977
Ensl. forsørgere m/barn 0-19 år	691	698
Andre flerpersonshush.	815	691

Figur- og tabellregister

Figurregister

3.1. Prosentvis fordeling etter husholdningstype, levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF2007) og levekårsundersøkelsen (LKU2007)	10
4.1. Fordelingen av utdanning på lavere, midlere og høyere nivå etter hvilken alder sykdom eller nedsatt funksjonsevne oppstod (LKF2007), sammenlignet med referansegruppen (LKU2007). Prosent.....	13
4.2. Andel yrkesaktive menn og kvinner i prosent fra levekårsundersøkelsen og blant dem som ble uføre i ung alder i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 (LKF 2007) og gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007)	14
4.3. Gjennomsnittlig arbeidstid i timer per uke for yrkesaktive kvinner og menn fra levekårsundersøkelsen (LKU 2007) og blant dem som ble uføre i ung alder i levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 (LKF 2007) 15	
4.4. Andel i prosent som er yrkesaktive blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007).....	15
4.5. Yrkesdeltakelse i prosent for kvinner og menn etter antall års utdanning blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). Beregningsresultater i en logistisk regresjon	16
5.1. Egen vurdering av helse, Tverrsnittsundersøkelsen 2008 (LKU2008) og Levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF2007)	17
5.2. Funksjonsevne – andeler som har vansker med ulike gjøremål blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU2008)	19
5.3. Legebesøk per år i prosent. Gjennomsnittsbefolkningen (LKU2008) og de som ble uføre i ung alder (LKF2007).....	19
5.4. Andel i prosent som har hatt sykefravær med mer enn 14 dagers varighet i løpet av et år blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2006). Menn og kvinner	20
5.5. Andel i prosent som har hatt sykefravær i mer enn 14 dager etter antall ganger de har hatt slikt fravær - de som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2006)	21
5.6. Ikke yrkesaktive etter hovedaktivitet blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU 2006). Prosent.....	21
6.1. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år	23
6.2. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder men som ikke er registrert med minst 50 prosent uførhet i 2007 (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år	25
6.3. Husholdningenes inntekter i alt før skatt, og av dette overføringer, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år.....	25
6.4. Samlet personlig formue - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner.....	26
6.5. Samlet formue i husholdningen - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner	27
6.6. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter eie-/leieforhold i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner	28
6.7. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter husholdningstype i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner	28
7.1. Andel som ofte eller av og til har hatt vansker med å klare løpende utgifter blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen (LKU2007). Prosent	30
7.2. Andel som ikke klarer en uforutsett utgift på 10 000 kroner blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen (LKU 2007). Prosent Andel som ikke klarer en uforutsett utgift på 10 000 kroner blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen (LKU 2007). Prosent	31
8.1. Boligstørrelse i kvadratmeter per husholdningsmedlem etter husholdningstype. levekårsundersøkelsen 2007 (LKU 2007), og blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007).....	32
8.2. Romslighet etter kriterier – antall rom i forhold til antall personer i husholdningen. Levekårsundersøkelsen (LKU 2007), og de som ble uføre i ung alder (LKF 2007). Prosent	33

8.3. Boutgifter i tusen kroner per år etter husholdningstype. Levekårsundersøkelsen 2007 (LKU2007), og de som ble uføre i ung alder (LKF 2007).....	34
8.4. Andeler selveiere, beboere i borettslag og boligaksjeselskap og leiere i prosent. Levekårsundersøkelsen 2007 (LKU2007), og de som ble uføre i ung alder (LKF2007). Prosent	34
8.5. Boutgiftsbelastning for dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007), sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). Prosent.....	35
8.6. Boutgifter for dem som ble uføre i ung alder og for dem av disse som i 2007 var minst 50 prosent uføre (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). 1000 kroner per år og kroner per kvadrat/år.....	36
9.1. Andel av respondentene som har mor og/eller far i live, søsken, og barn over 16 år som ikke bor i husholdningen i gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2008) og blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007). Prosent.....	38
9.2. Hvor mange står respondenten så nær at hun/han kan regne med dem hvis du får store personlige problemer, de som ble uføre i ung alder (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2008). Prosent	39
9.3. Begrensninger i hva de som ble uføre i ung alder kan gjøre og vansker med å delta i fritidsaktiviteter (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen LKU 2007). Prosent	40
9.4. Prosentvis andel av dem som ble uføre i ung alder som ønsker at de i større grad kan være med på ulike aktiviteter	40
9.5. Medlemskap i organisasjoner blant dem som ble uføre i ung alder (LKF 2007) og i gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007).....	42
9.6. Andelene av dem som ble uføre i ung alder etter medlemskap i ulike organisasjoner (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007). Prosent	42
9.7. Andel medlemmer blant dem som ble uføre i ung alder som er svært eller noe aktive i organisasjoner (LKF 2007) sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen (LKU 2007)	43

Tabellregister

2.1. Antall respondenter som ble ufør i ung alder og med uførhetsgrad på minst 50 prosent etter uføregrad og alder i 2007.	8
3.1. Gjennomsnittlig antall personer i husholdninger med barn, levekårsundersøkelsen (LKU 2007) og levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007).....	10
3.2. Fordeling av utvalgene etter sentralitet, levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne (LKF 2007) og levekårsundersøkelsen 2007 (LKF 2007) etter sentralitet. Prosent	11
4.1. Utdanningsklassifisering i tre hovedgrupper etter utdanningsklassene i NUS	12
A1. Minst 12 års utdanning – regresjonskoeffisienter og testverdier, ufør i ung alder	46
A2. Minst 12 års utdanning – regresjonskoeffisienter og testverdier, ufør i ung alder og minst 50 prosent ufør i 2007	46
A3. Sammenhengen mellom yrkesaktivitet og utdanning – regresjonskoeffisienter og testverdier, ufør i ung alder og minst 50 prosent ufør i 2007	47
A4. Minst 12 års utdanning – regresjonskoeffisienter og testverdier, ufør i ung alder	48
A5. Vurdering av egen helse, beregningsresultater for regresjonsmodell	49
A6. Graden av sosial kontakt, beregningsresultater for regresjonsmodell	50
B1. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer i Figur 6.1, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år	52
B2. Samlede personlige inntekter før skatt, og av dette overføringer i Figur 6.2, gjennomsnitt og etter husholdningstype, for dem som ble uføre i ung alder men som ikke er registrert med minst 50 prosent uførhet i 2007 (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år	52
B3. Husholdningenes inntekter i alt før skatt, og av dette overføringer, for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner per år	52
B4. Samlet personlig formue - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner	52
B5. Samlet formue i husholdningen - brutto finanskapital - gjennomsnitt og etter husholdningstype for dem som ble uføre i ung alder og som er registrert med minst 50 prosent uførhet (LKF2007), sammenlignet med tverrsnittsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner	53
B6. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter eie-/leieforhold i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner	53
B7. Gjennomsnittlig gjeld i husholdningene etter husholdningstype i kroner, for dem som ble uføre i ung alder (LKF2007), sammenlignet med levekårsundersøkelsen (LKU2007). 1000 kroner	53